

Seksuelle rettigheter: en erklæring fra IPPF

Hvem vi er

IPPF er en verdensomspennende tjenesteyter og ledende forkjemper for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter for alle. Vi er en verdensomspennende bevegelse av nasjonale organisasjoner som samarbeider til beste for såvel allmennheten som enkeltmennesker.

Vi kjemper for en verden der kvinner og menn, både ungdom og voksne, bestemmer over sin egen kropp og sin egen fremtid. En verden der de fritt kan velge om de vil ha barn eller ikke, der de fritt kan velge hvor mange barn de vil ha og der de fritt kan leve ut et sunt seksualliv uten frykt for uønskede graviditeter og seksuelt overførte infeksjoner, inkludert HIV. En verden der kjønn og legning ikke lenger er en kilde til forskjellsbehandling og stigmatisering. Vi vil gjøre alt vi kan for å sikre disse viktige rettighetene og valgmulighetene for nåværende og fremtidige generasjoner.

Innhold

Forord	i
Historikk	ii
Oppsummering	iv
Seksuelle rettigheter: en erklæring fra IPPF	ix
Innledning	10
Generelle prinsipper	12
Seksuelle rettigheter er menneskerettigheter	16
Referanser og noter	22
Sluttnoter	23

Forord

Seksualiteten er et naturlig og verdifullt aspekt ved livet, og en grunnleggende del av det å være menneske. For at mennesker skal kunne oppnå høyest mulig helsemessig standard, må de først bli i stand til å foreta egne valg i seksuelt og reproduktivt henseende, og føle tilstrekkelig tillit og trygghet til å uttrykke sin egen seksualitet.

Diskriminering, stigmatisering, frykt og vold utgjør reelle trusler mot mange mennesker idag. Disse truslene utløser handlinger med alt fra demotiverende til livstruende karakter, og hindrer mange mennesker i å oppnå grunnleggende seksuelle rettigheter og helse. IPPF har forpliktet seg til å realisere sine målsetninger på en måte som etterlever prinsippet om alle menneskerettigheters allmenne gyldighet, innbyrdes sammenheng og udelelighet. Vi vil gjøre alt vi kan for å sikre at de seksuelle rettighetene blir respektert såvel i vår egen virksomhet som i en bredere offentlighet.

Seksuelle rettigheter: en erklæring fra IPPF er et resultat av over to års verdensomspennende arbeid. Erklæringen er utviklet i samråd med en sammensatt gruppe mennesker: internasjonalt anerkjente eksperter på seksuell og reproduktiv helse, menneskerettigheter, juss og folkehelse, samt erfarne frivillige fra IPPF. Hver av dem har bidratt med unike regionale perspektiver, og utgjorde samlet et bredt erfaringsspekter. I tillegg har tre seniorledere fra IPPFs sekretariat arbeidet med erklæringen. Erklæringen ble utviklet gjennom regionale møter og arrangementer over hele føderasjonen, og bygger på IPPFs charter om seksuelle og reproduktive rettigheter. Selv om vi allerede har sett en viss utvikling i retning av å oppfylle tusenårsmålene og handlingsprogrammet fra den internasjonale konferansen om befolkning og utvikling (ICDP) i 1994, er det fortsatt mye arbeid som gjenstår.

Seksuelle rettigheter er en del av menneskerettighetene. De er et sett av rettigheter knyttet til seksualitet som bidrar til alle menneskers frihet, likhet og verdighet, og de kan ikke ignoreres. Vi må fortsatt kjempe, kompromissløst og lidenskapelig, for å bekjempe stigmatisering og bedre tilgangen til tjenester, og øke anerkjennelsen av seksualitet som et positivt aspekt ved menneskelivet. Marginaliserte grupper — som ungdom, sexarbeidere, menn som har sex med menn, homoseksuelle, lesbiske eller biseksuelle, og i særdeleshet barnebruder og barnemødre — trenger vår medfølelse. Det gjør også jenter og kvinner som er sårbare for eller har blitt utsatt for kjønnsbasert vold, inkludert tradisjoner som kjønnslemlestelse og diskriminering basert på preferanse for gutter og menn.

Seksuelle rettigheter: en erklæring fra IPPF er et uunnværlig verktøy for alle organisasjoner, aktivister, forskere og beslutningstakere som arbeider for å fremme og sikre menneskerettighetene. Erklæringen vil gjøre grupper som arbeider for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter i stand til å skape forandring og bygge videre på det arbeidet som allerede er blitt utført på dette området under oppkjøringen til den neste internasjonale konferansen om befolkning og utvikling i 2015.

Seksuelle rettigheter har blitt fornektet og neglisjert alt for lenge. Det er på tide å respektere dem. Det er på tide å kreve dem. De seksuelle rettighetene trenger vår oppmerksomhet og prioritering.

Vi er overbeviste om at Erklæringen vil være et godt verktøy i arbeidet videre.

Jacqueline Sharpe, IPPFs president

Historikk

I november 2006 nedsatte IPPFs øverste organ — Styrerådet — et panel som hadde som mandat å lede Føderasjonens arbeid med å utvikle en erklæring om seksuelle rettigheter.

Man så for seg at erklæringen skulle bygge på IPPFs charter om seksuelle og reproduktive rettigheter, en milepæl av et dokument som har blitt enormt populært og som har fremmet integrering av menneskerettighetene i IPPFs arbeid på en svært vellykket måte. IPPF Western Hemisphere Region bidro også til å utvikle erklæringen. Omsider, i mai 2008, ble Erklæringen presentert for Styrerådet i IPPF, og godkjent.

Panelet besto av erfarne frivillige fra IPPF, ansatte fra alle de seks IPPF-regionene og anerkjente eksperter på seksuell og reproduktiv helse og rettigheter fra hele verden.

Panelet hadde følgende medlemmer:

- **Mariam Mint Ahmed Aicha**
Styrerådsmedlem, Mauritania
- **Hossam Bahgat**
Direktør for Det egyptiske initiativ for personlige rettigheter, Egypt
- **Carmen Barroso**
Regionaldirektør, IPPF/WHR
- **Gert-Inge Brander**
Styrerådsmedlem, Sverige
- **Professor Paul Hunt**
FNs spesialrapportør for helserettigheter
- **Alice Miller**
Columbia University/jussfakultetet ved University of California, USA
- **Madhu Bala Nath**
Regionaldirektør, IPPF/SARO
- **Dr Naomi Mmapelo Seboni**
Styrerådsmedlem, Botswana
- **Dr Nono Simelela**
Direktør for teknisk kunnskap og støtte
- **Kun Tang**
Styrerådsmedlem, Kina
- **Esther Vicente (leder)**
Styrerådsmedlem, Puerto Rico
- **Dr Gill Greer (ex-officio)**
Generaldirektør for IPPF
- **Dr Jacqueline Sharpe (ex-officio)**
President for IPPF

På det aller første møtet i januar 2007 ble panelmedlemmene enige om at utviklingen av en erklæring om seksuelle menneskerettigheter var av grunnleggende viktighet for å kunne realisere IPPFs visjon og oppgaver. IPPFs charter om seksuelle og reproduktive rettigheter hadde vært banebrytende for Føderasjonen, men ble forfattet i 1994, og siden den gang hadde nye problemområder og problemstillinger dukket opp, og det var et klart behov for å utforske seksualitetsaspekter og identifisere seksuelle rettigheter som mange anså for å være skjøre, ignorerte eller tvetydige. Charteret førte til økt bevissthet om forskjellen mellom seksuelle rettigheter og reproduktive rettigheter, og denne bevisstheten skapte behov for en spesifikk praksiskodeks for seksualrelaterte spørsmål. Panelet var enig om at en erklæring ville føre til bedret helse og velferd for IPPFs klienter, og at den ville bidra til å nå tusenårsmålene for utvikling.

Prosessen med å utvikle en erklæring om seksuelle rettigheter var i seg selv et internt støtteverktøy for Føderasjonen. Gjennom ulike engasjementer på nasjonalt, regionalt og internasjonalt nivå har arbeidet med erklæringen gitt Føderasjonens frivillige og ansatte en økt forståelse av menneskerettighetenes natur, av menneskerettigheter relatert til seksualitet og om forskjellene og likhetene mellom seksuelle rettigheter og reproduktive rettigheter. Diskusjonene ekspertene imellom genererte ny innsikt om hvor viktig seksuelle rettigheter er for å oppnå størst mulig grad av fysisk og mental helse, og om det innbyrdes forholdet mellom seksuelle rettigheter og rett til utvikling, likhet og verdighet. Denne innsikten preger Erklæringen.

Underveis i arbeidet med Erklæringen var behovet for å ta hensyn til kulturelle forskjeller og religiøse bakgrunner i de ulike land et stadig tilbakevendende tema. Panelets medlemmer presenterte ulike, og noen ganger motstridende, perspektiver på seksuelle rettigheter som menneskerettigheter. På samme tid satte deltakerne pris på muligheten til å snakke åpent om de seksuelt relaterte spørsmålene Føderasjonen møter i sitt daglige arbeid – inkludert kultur og religion, barneekteskap, sexarbeideres rettigheter, reproduksjonsteknikker.

Hver av IPPFs regioner utforsket seksuelle rettigheter innenfor deres egen historiske og kulturelle kontekst. Disse erfaringene bidro til Erklæringen. Den arabiske regionen avholdt et møte i Rabat i mai 2007, som munnet ut i en erklæring om seksuelle og reproduktive rettigheter. Det europeiske nettverket arrangerte en workshop om spørsmål knyttet til homofili og transeksualitet i juni 2007, den europeiske presidenten i International Lesbian Gay Association (ILGA) og andre eksperter deltok. Utkast til erklæringen om seksuelle rettigheter ble diskutert på et møte i det afrikanske regionalrådet, og på et fellesmøte mellom Sør-Asiaregionen, Øst- og Sør-Øst-Asia-regionen og Stillehavsøyene-regionen. Deltakerne på Western Hemisphere Regional Council førte en diskusjon som ble ledet av et ekspertpanel bestående av menneskerettighetsaktivist Sonia Correa, administrerende direktør for American Civil Liberties Union Anthony Romero og Humberto Arango fra Western Hemisphere Regional Office. Oså denne diskusjonen munnet ut i en erklæring. På hvert regionalt møte snakket IPPFs generaldirektør om den seksuelle rettighetserklæringen, og deltok i de påfølgende diskusjonene.

I november 2007 presenterte panelet et utkast til Seksuelle rettigheter: en erklæring fra IPPF for Styrerådet, og ba rådets medlemmer og ansatte samt ledende medlemmer av regionalkontorene og medlemsorganisasjonene om kommentarer. Disse ble vurdert under forberedelsen av det endelige dokumentet. Den endelige Erklæringen ble presentert for Styrerådet i mai 2008, og godkjent.

Med Erklæringen som et uvurderlig verktøy håper IPPF å kunne bidra til å skape en verden der frihet, likhet og verdighet blir garantert for alle mennesker, spesielt på de områder av livet som har med seksualitet å gjøre.

Oppsummering

Seksuelle rettigheter: en erklæring fra IPPF bygger på grunnleggende internasjonale menneskerettighetsdokumenter, autoritative tolkninger av internasjonale standarder og øvrige rettigheter relatert til seksualitet som IPPF mener er implisitt i disse.

Erklæringen er i tråd med internasjonale avtaler. Erklæringens rammeverk er allerede bredt implementert i mange publikasjoner fra IPPF og medlemsorganisasjonene, og reflekterer IPPFs oppgaver, visjon og verdier. Erklæringen er preget av rapporter og anbefalinger fra flere FN-organer og FN-spesialrapportører, spesielt rapporten fra spesialrapportøren om rett til høyest mulig helsemessig standard fra 2004. Den er utviklet av et ekspertpanel av internasjonalt anerkjente ledere innenfor feltet seksuell og reproduktiv helse og menneskerettigheter, som Paul Hunt, FNs spesialrapportør om rett til helsetjenester. Denne oppsummeringen er ikke ment som et alternativ til erklæringen, men som en innledning til erklæringens ulike avsnitt og innholdet i dem. Denne oppsummeringen skal alltid ledsages av erklæringen i sin helhet, slik at all informasjon om de seksuelle rettighetene og bakgrunnen for dem er tilgjengelig.

Seksuelle rettigheter: en erklæring fra IPPF består av tre deler:

- En **innledning** som presenterer erklæringens idé innenfor rammen av IPPFs oppgaver og visjon, samt internasjonale avtaler og dokumenter relatert til seksuell og reproduktiv helse, rettigheter og menneskerettigheter. Innledningen oppsummerer dessuten grunnintensjonene bak menneskerettighets-rammeverket.
- **Syv veiledende prinsipper** som utgjør en ramme for alle de seksuelle rettighetene som er inkludert i erklæringen, og som sikrer respekt, beskyttelse og fremme av seksuelle rettigheter innenfor Føderasjonen. Seksuelle rettigheter faller innenfor en tradisjon der menneskerettighetene anses som både universelle og udelelige, og de er utformet i henhold til prinsippene om ikke-diskriminering.
- Den siste delen, '**Seksuelle rettigheter er menneskerettigheter relatert til seksualitet**', skisserer ti seksuelle rettigheter. De seksuelle rettighetene utgjøres av et sett av rettigheter relatert til seksualitet som utgår fra retten til frihet, likhet, privatliv, selvstendighet, integritet og verdighet for alle mennesker.

Samtidig som de må være oppmerksomme på betydningen av nasjonale og regionale særtrekk og ulike historiske, kulturelle og religiøse bakgrunner, kan organisasjoner og privatpersoner som arbeider i alle verdens regioner inkorporere erklæringens rammeverk og underliggende prinsipper i deres aktiviteter, tjenester og/eller programmer. Det vil understøtte arbeidet med å fremme, forsvare og styrke de seksuelle rettighetene.

Vi stadfester følgende prinsipper, overbevist om at disse omfattende og helhetlige menneskerettighetene for seksualitet og seksuell helse vil fremme virkeliggjøringen av seksuelle rettigheter som et aspekt av verdensomspennende rettferdighet, utvikling og helse:

Prinsipp 1 Seksualiteten er en integrert del av hvert menneskes personlighet. Av den grunn må det skapes et fordelaktig miljø der enhver kan nyte godt av alle seksuelle rettigheter som en del av utviklingsprosessen. Seksualiteten er en integrert del av alle menneskers personlighet i alle samfunn. Mens enkeltmennesker opplever sin seksualitet gjennom livet på måter som varierer avhengig av indre og ytre faktorer, bør menneskerettigheter relatert til seksualitet fremmes og beskyttes overalt som del av alle menneskers daglige tilværelse. I tillegg bør seksualiteten anerkjennes som et positivt aspekt ved livet. Seksuelle rettigheter er grunnleggende menneskerettigheter basert på alle menneskers iboende frihet, verdighet og likhet.

I overensstemmelse med charteret om seksuelle og reproduktive rettigheter, stadfester IPPF at individet er det sentrale målet for utvikling, og anerkjenner viktigheten av å skape et gunstig miljø der ethvert individ får mulighet til å nyte godt av alle seksuelle rettigheter, for dermed å kunne bli i stand til å ta aktiv del i økonomiske, sosiale, kulturelle og politiske utviklingsprosesser. Seksualiteten er et aspekt av menneskelig og sosialt liv som alltid har sammenheng med kropp, sinn, politikk, helse og samfunn.

Prinsipp 2 De rettigheter og det vern som gjelder for mennesker under atten år er annerledes enn de som gjelder for voksne, og det må tas hensyn til at barnets evne til å utøve sine rettigheter på egne vegne er under utvikling. IPPF forstår at de rettigheter og det vern som i henhold til nasjonale og internasjonale lover garanteres for mennesker under atten (18) år, av og til er annerledes enn de som gjelder for voksne. Slike forskjeller gjør seg gjeldende for alle menneskerettighetsaspekter, men gjelder i særdeleshet for de seksuelle rettighetene. IPPF tar utgangspunkt i at personer under atten (18) år er rettighetsinnehavere, og at visse rettigheter og vern gradvis får større eller mindre relevans i løpet av det spekteret som utgjøres av spedbarnsalderen, barndommen og ungdomsårene.

Prinsippet om at barns evner er under utvikling kombinerer dessuten respekten for barna, deres verdighet og krav på vern fra alle slags farer med innrømmelsen av at deres eget bidrag til denne beskyttelsen er verdifull. Samfunnet må skape omgivelser der barn kan realisere sine evner optimalt, og der deres evner til å delta i og ta ansvar for avgjørelser i egne liv vises større respekt.

Prinsipp 3 All beskyttelse og fremme av menneskerettighetene bygger på ikke-diskriminering. IPPF forstår at all beskyttelse og fremme av menneskerettighetene bygger på et rammeverk av ikke-diskriminering. Dette ikke-diskriminerende rammeverket forbyr enhver forskjellsbehandling, utestengning og restriksjon baser på seksualitet, alder, kjønn, kjønnsidentitet, seksuell orientering, ekteskapelig status, seksuell historikk eller oppførsel, virkelig eller tilskrevet, rase, farge, etnisitet, helsestatus, inkludert HIV/AIDS, og sivil, politisk, sosial og annen status som har til hensikt eller som konsekvens å svekke eller oppheve anerkjennelsen eller utøvelsen av alle menneskerettigheter og fundamentale rettigheter på det politiske, økonomiske, sosiale, kulturelle, sivile eller noe annet område på likt grunnlag som alle andre.

Individer opplever ulike hindringer i å realisere sine seksuelle rettigheter. Virkelig likhet krever at disse hindringene fjernes for at forskjellige individer skal kunne nyte godt av grunnleggende rettigheter og friheter på linje med andre. Dette kan kreve at man vier marginaliserte og diskriminerte grupper spesiell oppmerksomhet.

Prinsipp 4 Seksualiteten, og gleden den gir, er et sentralt aspekt ved det å være menneske, enten en person ønsker å sette barn til verden eller ikke.

Seksuell helse spenner over hele levetiden. Seksualitet er en integrert faktor i nesten alle reproduktive avgjørelser. Den er dessuten et sentralt aspekt ved det å være menneske, uavhengig av hvorvidt man ønsker å sette barn til verden.

Seksualitet er ikke bare et redskap for å tilfredsstille individets reproduktive interesser. Retten til å oppleve og glede seg over seksualiteten uavhengig av reproduksjon, og reproduksjonen uavhengig av seksualitet, bør sikres, med spesiell oppmerksomhet rettet mot dem som, både historisk og i samtiden, nektes disse rettighetene.

Prinsipp 5 Å sikre seksuelle rettigheter for alle innebærer en forpliktelse til frihet og beskyttelse mot skader. Retten til å bli beskyttet og ha ressurser mot alle former for vold og skade styrker de seksuelle rettighetene. Seksuell relatert skade omfatter både vold og misbruk av fysisk, verbal, psykologisk, økonomisk og seksuell art såvel som vold mot individer på grunn av deres seksualitet, alder, kjønn, kjønnsidentitet, seksuelle orientering, ekteskapelige status, seksualhistorikk eller -oppførsel, virkelig eller tilskrevet, seksuelle praksis eller hvordan de manifesterer sin seksualitet.

Alle barn og ungdommer har krav på et spesielt vern mot alle former for utnyttelse. Dette inkluderer beskyttelse

mot seksuell utnyttelse, barneprostitusjon og alle former for misbruk, vold og trakassering av seksuell art, inkludert tvungen deltakelse i enhver seksuell aktivitet eller seksuell praksis, samt bruk av barn i pornografiske forestillinger og materialer.

Prinsipp 6 Seksuelle rettigheter skal bare utsettes for lovbestemte begrensninger som tar sikte på å sikre tilbørlig anerkjennelse av og respekt for andres rettigheter og friheter og det demokratiske samfunnets ve og vel. I likhet med andre menneskerettigheter skal seksuelle rettigheter bare utsettes for lovbestemte begrensninger som tar sikte på å sikre tilbørlig anerkjennelse av og respekt for andres rettigheter og friheter og det demokratiske samfunnets ve og vel, folkehelse og offentlig orden, i henhold til menneskerettighetslovgivningen. Slike begrensninger må være ikke-diskriminerende og nødvendige, og skal stå i et rimelig forhold til en legitim målsetting. Utøvelse av seksuelle rettigheter må være ledsaget av en forståelse for det dynamiske forholdet mellom personlige og sosiale interesser, anerkjennelse av visjonsmangfold og av behovet for å garantere likhet, verdighet og respekt for forskjeller.

Prinsipp 7 Plikten til å respektere, beskytte og oppfylle gjelder for alle seksuelle rettigheter og friheter. Seksuelle rettigheter og friheter inkluderer lovmessige kjernerettigheter såvel som tilgang til muligheter for å oppfylle disse rettighetene. Som med andre menneskerettigheter, har stater forpliktelser på tre nivåer: Til å respektere, beskytte og oppfylle de seksuelle rettighetene for alle.

Plikten til å "respektere" krever at statene avstår fra å blande seg direkte eller indirekte inn i utøvelsen av en spesiell rettighet, i dette tilfellet seksuelle rettigheter. Plikten til å "beskytte" krever at statene iverksetter tiltak for å hindre tredjeparter i å gripe inn i garanterte menneskerettigheter. Plikten til å "oppfylle" krever at statene iverksetter adekvate lovmessige, administrative, budsjettmessige, juridiske, fremmende og andre tiltak for at rettigheten skal kunne realiseres fullt ut.

Seksuelle rettigheter er menneskerettigheter relatert til seksualitet

IPPF bekrefter at seksuelle rettigheter er menneskerettigheter. De seksuelle rettighetene utgjøres av et sett med rettigheter relatert til seksualitet som utgår fra retten til frihet, likhet, privatliv, selvstendighet og verdighet for alle mennesker. De ti seksuelle rettighetene er:

Artikkel 1 Alle mennesker har rett til likestilling, lik lovbeskyttelse og frihet fra alle former for diskriminering basert på seksualitet eller kjønn. Alle mennesker er født frie og likestilte med hensyn til verdighet og rettigheter, og må nyte lik lovmessig beskyttelse mot diskriminering basert på seksualitet eller kjønn.

Artikkel 2 Alle mennesker har rett til deltakelse, uavhengig av kjønn og seksualitet. Alle mennesker har krav på omgivelser som muliggjør aktiv, fri og meningsfull deltakelse i og bidrag til sivile, økonomiske, sosiale, kulturelle og politiske aspekter av menneskelivet på lokalt, nasjonalt, regionalt og internasjonalt nivå, gjennom hvis utvikling menneskerettigheter og fundamentale friheter kan realiseres.

Artikkel 3 Alle mennesker har rett til liv, personlig frihet og fysisk integritet. Alle mennesker har rett til liv, frihet og frihet fra tortur og grusom, umenneskelig og degraderende behandling i alle henseende, og spesielt på grunnlag av kjønn, alder, kjønnsidentitet, seksuell orientering, ekteskapelig status, seksuell historikk eller oppførsel, virkelig eller tilskrevet, og HIV/AIDS-status, og skal ha rett til å leve ut sin seksualitet fri for vold og tvang.

Artikkel 4 Alle mennesker har rett til privatliv. Alle mennesker har rett til ikke å bli utsatt for vilkårlig forstyrrelse av sitt privatliv, sin familie, sitt hjem, sine papirer eller korrespondanse, og den rett til privatliv som er grunnleggende for utøvelsen av seksuell autonomi.

Artikkel 5 Alle mennesker har rett til lovmessig anerkjennelse og seksuell frihet

Alle mennesker har rett til lovmessig anerkjennelse og til seksuell frihet, som omfatter enkeltmenneskets mulighet til å ha kontroll over og fritt avgjøre spørsmål relatert til seksualitet, til å velge seksualpartnere, og søke å realisere sitt fulle seksuelle potensiale innenfor en ikke-diskriminerende ramme og med behørlig respekt for andres rettigheter og barns utviklende evner.

Artikkel 6 Alle mennesker har rett til tankefrihet, meningsfrihet, uttryksfrihet og forsamlings- og organisasjonsfrihet

Alle mennesker har rett til å utøve tankefrihet, meningsfrihet og uttryksfrihet med hensyn til ideer om seksualitet, seksuell orientering, kjønnsidentitet og seksuelle rettigheter uten vilkårlig innblanding eller begrensninger basert på dominerende kulturelle holdninger eller politisk ideologi, eller diskriminerende holdninger om samfunnsmessig orden, offentlig moral, folkehelse eller offentlig sikkerhet.

Artikkel 7 Alle mennesker har rett til sunnhet og til å dra nytte av den vitenskapelige utvikling

Alle mennesker har rett til å nyte godt av høyest mulig oppnåelige standard for fysiske og mentale helsetjenester, inkludert underliggende helserelevante faktorer og tilgang til seksuelle helsetjenester som prevensjon, diagnose og behandling av alle seksuelle bekymringer, problemer og sykdommer.

Artikkel 8 Alle mennesker har rett til utdanning og informasjon

Alle mennesker, uten diskriminering, har rett til utdanning og informasjon generelt, og til den omfattende seksualopplysning og -informasjon som er nødvendig for å utøve fullt medborgerskap og likestilling på det private, offentlige og politiske området.

Artikkel 9 Alle mennesker har rett til å velge hvorvidt man ønsker å gifte seg og stifte familie, og til å avgjøre hvorvidt, hvordan og når man ønsker barn

Alle mennesker har rett til på fritt og ansvarlig grunnlag å avgjøre om de vil gifte seg eller ikke, om de vil stifte og planlegge en familie eller ikke, når de vil ha barn og til å avgjøre hvor mange og hvor stor avstand det skal være mellom dem, innenfor et miljø der lov og politikk anerkjenner ulike familieformer, også de som ikke er definert av arv eller ekteskap.

Artikkel 10 Rett til ansvarlighet og oppreisning

Alle mennesker har rett til effektive, adekvate, tilgjengelige og passende utdanningsmessige, lovmessige, rettslige og andre tiltak for å sikre og kreve at de som har plikt til å opprettholde seksuelle rettigheter er fullt ut ansvarlige for dem. Dette inkluderer overvåking av hvordan deres seksuelle rettigheter implementeres, samt tilgang til botemidler ved krenkelse av seksuelle rettigheter, inkludert tilgang til full oppreisning gjennom restituering, erstatning, rehabilitering, garanti mot gjentakelse og på andre måter.

Seksuelle rettigheter: en erklæring fra IPPF gir en klar ramme som medlemsorganisasjonene kan forstå sitt ansvar som tjenestetilbydere innenfor. Erklæringen vil gjøre dem bedre rustet til å ta fatt på eller utvide sitt arbeid med å bedre tilgangen til disse rettighetene for alle, og dermed gjøre klientene deres i stand til fullt ut å hevde sine seksuelle og reproduktive rettigheter. Erklæringen vil også fungere som et rammeverk for å minne statene om deres ansvar. Spesielt i oppkjøringen til og planleggingen av det neste globale initiativet med fokus på seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, vil argumentasjon basert på Erklæringen kunne hjelpe statlige organisasjoner til å forstå og forplikte seg på grunnlag av forbindelsen mellom seksuelle rettigheter, folkehelse og utvikling.

Seksuelle rettigheter: en erklæring fra IPPF

Innledning

IPPF forplikter seg til å oppfylle sine målsettinger på en måte som etterlever prinsippet om alle menneskerettigheters allmenne gyldighet, innbyrdes sammenheng og udelelighet. IPPF anerkjenner og hevder at seksuelle rettigheter er en del av menneskerettighetene. De er et sett av rettigheter under utvikling, knyttet til seksualitet, som bidrar til alle menneskers frihet, likhet og verdighet.

Seksuelle rettigheter: en erklæring fra IPPF bygger på grunnleggende internasjonale menneskerettighetstraktater og andre instrumenter, autoritative tolkninger av disse internasjonale standardene og øvrige rettigheter relatert til seksualitet som er implisitt i dem.¹ Den trekker veksler på dokumentene fra FNs menneskerettighetskonferanse i 1993, FNs internasjonale konferanse om befolkning og utvikling i 1993, FNs fjerde kvinnekongress i 1995, FNs tusenårserklæring og tusenårsmålene. Den er også preget av rapporter og anbefalinger fra flere FN-organer og FN-spesialrapportører, spesielt rapporten til menneskerettighetskommisjonen fra spesialrapportøren om rett til høyest mulig helsemessig standard fra 2004.

Erklæringen kompletterer IPPFs charter om seksuelle og reproduktive rettigheter. Den tar mål av seg å eksplisitt identifisere seksuelle rettigheter, og støtter et inkluderende syn på seksualitet, der respekt, beskyttelse og fremme av retten til seksuell autonomi for alle mennesker står i fokus. Erklæringen tar sikte på å fremme seksuell helse og rettigheter for alle mennesker innenfor en ikke-diskriminerende ramme.

IPPF mener at helse er en fundamental menneskerett som er uunnværlig for utøvelsen av alle menneskerettigheter.² IPPF mener også at seksuell og reproduktiv helse er integrerte elementer i alles rett til å nyte godt av høyest mulig oppnåelige standard for fysisk og mental helse.³ Seksuell helse kan ikke oppnås eller opprettholdes uten seksuelle rettigheter, men seksuelle rettigheter innebærer mer enn rettigheter relatert til helse.

Seksuelle rettigheter refererer til spesifikke normer som oppstår når eksisterende menneskerettigheter anvendes på seksualitet. Disse rettighetene inkluderer frihet, likeverd, privatliv, autonomi, integritet og verdighet for alle mennesker, prinsipper som er anerkjent i mange internasjonale instrumenter som er spesielt relevante for seksualitet. Seksuelle rettigheter gir en tilnærming som omfatter, men som også strekker seg ut over, beskyttelse av spesielle identiteter. Seksuelle rettigheter garanterer at alle har tilgang til betingelser som tillater realisering og uttrykk for seksualitet fri for tvang, diskriminering og vold og i en verdig og respektfull sammenheng.

IPPF anser seksualitet for å være et sentralt aspekt ved det å være menneske livet igjennom, og at seksualitet kan omfatte alle følgende dimensjoner, uten at alle sammen dermed alltid må erfares eller uttrykkes. Det er et utviklende begrep som omfatter seksuell aktivitet, kjønnsidentitet, seksuell orientering, erotikk, glede, intimitet og reproduksjon. Det utgjøres av et samspill mellom biologiske, psykologiske, sosiale, økonomiske, politiske, kulturelle, etiske, legale, historiske, religiøse og åndelige faktorer. Seksualitet oppleves og uttrykkes i tanker, fantasier, ønsker, tro, holdninger, verdier, oppførsel, praksiser og forhold.⁴

IPPF er klar over at mange av seksualitetens uttrykk er ikke-reproduktive og at den globale forståelsen av seksualitet er under utvikling. Følgelig anerkjenner IPPF behovet for spesifikt å identifisere seksuelle rettigheter som noe som ikke er underlagt reproduktive rettigheter og reproduktiv helse.⁵

IPPF anerkjenner at et engasjement for å etablere betingelser for seksuelle rettigheter innebærer et bredere engasjement i lokal og global kamp for rettferdighet i tilgangen til ressurser, fred og til en universell sosial og internasjonal orden der verdighet, rettigheter og frihet for alle mennesker kan bli fullt ut virkeliggjort. Innenfor perspektivet rett til utvikling er oppfyllelsen av seksuelle rettigheter essensielt for individets sentrale stilling som subjekt, aktiv deltaker i og begünstiget av økonomiske, sosiale, kulturelle og politiske utviklingsprosesser der menneskerettigheter og fundamentale friheter kan bli fullt ut realisert.

IPPF mener at et nøkkelaspekt for å skape vilkår for å nyte godt av rettigheter ligger i utviklingen av ansvarlige strukturer. Slike strukturer bør ikke bare gi individuell rehabilitering og oppreisning, men bør også engasjere og utfordre maktmekanismene, praksismekanismene og meningsmekanismene som utgjør bakgrunnen for krenkelsen av seksuelle rettigheter. IPPF innser at dette har konsekvenser for Føderasjonens tjenesteytelse og virksomhet som talsorganisasjon.

Følgelig oppfordrer IPPF sine medlemsorganisasjoner til å bruke Erklæringen som veiledning for å integrere forpliktelsen til å respektere, beskytte og fremme seksuelle rettigheter i alle deres aktiviteter, og til å styrke og utvide eksisterende aktiviteter, strategier og programmer.

Erklæringen er et rammeverk for å forstå hvordan grunnleggende menneskerettigheter skal anvendes på seksualitet. Alle deler av Føderasjonen kan inkorporere dette rammeverket og dets underliggende prinsipper i deres aktiviteter, tjenester og programmer i en innsats for å oppfylle ansvaret for å fremme og forsvare seksuelle rettigheter og for å styrke og utvide deres pågående aktiviteter og strategier.

IPPF er forpliktet overfor en visjon av universelle, umistelige og udelelige menneskerettigheter, inkludert seksuelle rettigheter. Imidlertid anerkjenner IPPF at nasjonale kontekster kan ha betydning for tidspunktet for og omfanget av implementeringen av prinsippene og rettighetene som er inkludert i denne erklæringen, og for måten det gjøres på. Spesifikke prosesser vil bli satt i verk for å identifisere og begrunne slike situasjoner.⁶

Seksuelle rettigheter: en erklæring fra IPPF ble vedtatt av IPPFs styreråd den 10. mai 2008.

Generelle prinsipper

IPPF forventer at alle medlemsorganisasjoner forplikter seg overfor føderasjonens oppgaver, visjoner og verdier, inkludert prinsippene denne erklæringen bygger på og uttrykker. Disse prinsippene må prege programmene og strategiene utviklet av Føderasjonens komponent for å beskytte, fremme og oppfylle de seksuelle rettighetene som er spesifisert i avsnittet med tittelen **Seksuelle rettigheter er menneskerettigheter relatert til seksualitet** i denne erklæringen.

Prinsipp 1

Seksualiteten er en integrert del av ethvert menneskes personlighet. Av den grunn må det skapes et fordelaktig miljø der enhver kan nyte godt av alle seksuelle rettigheter som en del av utviklingsprosessen

Seksualiteten er en integrert del av alle menneskers personlighet i alle samfunn. Mens enkeltmennesker opplever sin seksualitet på måter som varierer avhengig av indre og ytre faktorer, bør menneskerettigheter relatert til seksualitet være en del av alle menneskers daglige tilværelse, overalt. Seksuelle rettigheter er grunnleggende menneskerettigheter basert på alle menneskers iboende frihet, verdighet og likhet.⁷

Fattigdom er både en årsak til og en konsekvens av dårlig seksuell helse og seksuelt baserte ulikheter og utestengelser. Under planleggingen av programmer må man se på sammenhengen mellom fattigdom og disse spørsmålene, og innse hvordan fattigdom påvirker muligheten for å nyte godt av menneskerettigheter, og i særdeles seksuelle rettigheter.

Ulikhet,⁸ forskjellsbehandling,⁹ ulikhet mellom kjønnene,¹⁰ forskjellsbehandling mellom kjønnene¹¹ og dårlig helse må håndteres i implementeringen av ethvert utviklingsprosjekt, -program eller rammeverk, for eksempel de som er basert på tusenårsmålene for utvikling. Oppnåelse av tusenårsmålene for utvikling – bedret mødre helse, redusert barnedødelighet, fremme av likestilling mellom kjønnene og bekjempelse av HIV og AIDS – blant andre målsettinger, er direkte avhengig av å sikre utbredt tilgang til helsetjenester og beskytte de seksuelle rettighetene.

I overensstemmelse med charteret om seksuelle og reproduktive rettigheter, stadfester IPPF at individet er det sentrale målet for utvikling, og anerkjenner viktigheten av å skape et gunstig miljø der ethvert individ får mulighet til å nyte godt av alle seksuelle rettigheter, for dermed å kunne bli i stand til å ta aktiv del i økonomiske, sosiale, kulturelle

og politiske utviklingsprosesser. Seksualiteten er et aspekt av menneskelig og sosialt liv som alltid har sammenheng med kropp, sinn, politikk, helse og samfunn.

Seksuelle rettigheter påvirker det ideologiske og politiske såvel som det personlige og subjektive. Seksuelle rettigheter inkorporerer ekspressive, assosiasjonsmessige og deltakende elementer, og er dypt forbundet med fysisk integritet og egensuverenitet. Ved å anerkjenne og forplikte seg til å garantere seksuelle rettigheter, forstår IPPF at respekt, beskyttelse og oppfyllelse av disse rettighetene krever oppmerksomhet på alle disse områdene og elementene, som i sin tur er del av historiske prosesser i virksomhet på tvers av de private og offentlige områdene av menneskelig aktivitet.

Prinsipp 2

De rettigheter og det vern som skal gjelde for mennesker under atten år er annerledes enn de som gjelder for voksne. Hvert enkelt barns utviklende evner til å utøve sine rettigheter på egne vegne må tas hensyn til

IPPF forstår at de rettigheter og det vern som i henhold til nasjonale og internasjonale lover garanteres for mennesker under atten (18) år, av og til er annerledes enn de som gjelder for voksne. Slike forskjeller gjør seg gjeldende for alle menneskerettighetsaspekter, men gjelder i særdeleshet for de seksuelle rettighetene. IPPF tar utgangspunkt i at personer under atten (18) år er rettighetsinnehavere, og at visse rettigheter og vern gradvis får større eller mindre relevans i løpet av det spekteret som utgjøres av spedbarnsalderen, barndommen og ungdomsårene.

Under artikkel 5 i konvensjonen om barnets rettigheter¹² blir det fastslått at rettledning og instruksjon fra foreldre eller andre med ansvar for barnet må ta hensyn til barnets evne til å utøve rettigheter på egne vegne. Begrepet om barnets utviklende evner krever en balanse mellom anerkjennelse av barn som aktive representanter i egne liv med krav på å bli respektert som medborgere, som

mennesker og som rettighetsbærere med økende grad av autonomi, samtidig som de har krav på vern i henhold til deres sårbarhet. Begrepet anerkjenner at graden av beskyttelse mot deltakelse i aktiviteter som sannsynligvis er skadelige for barn vil bli redusert etter hvert som deres evner utvikler seg.

Prinsippet om at barns evner er under utvikling kombinerer dessuten respekten for barna, deres verdighet og krav på vern fra alle slags farer med innrømmelsen av at deres eget bidrag til denne beskyttelsen er verdifull. Samfunnet må skape omgivelser der barn kan realisere sine evner optimalt, og der deres evner til å delta i og ta ansvar for avgjørelser i egne liv vises større respekt.

Visse nøkkelpinsipper styrer forholdet mellom barns rettigheter og andre interesser. Blant disse er: å se personer under 18 år som rettighetsinnehavere,¹³ barnets interesser,¹⁴ barnets utviklende evner,¹⁵ ikke-diskriminering,¹⁶ og ansvaret for å sikre vilkår for å trives¹⁷.

Innenfor en seksuell rettighetskontekst krever disse prinsippene en individualisert tilnærming, formidlet ved demonstrasjon av modenhet og hensyn til spesielle forhold som det spesifikke barnets eller ungdommens forståelse, aktiviteter, fysiske og mentale helsestatus, forhold til foreldre eller andre interesserte parter, maktforholdene blant de involverte og det aktuelle problemets natur.

Prinsipp 3

All beskyttelse og fremme av menneskerettighetene bygger på ikke-diskriminering

IPPF forstår at all beskyttelse og fremme av menneskerettighetene bygger på et rammeverk av ikke-diskriminering.¹⁸ Dette ikke-diskriminerende rammeverket forbyr enhver forskjellsbehandling, utestengning og begrensning basert på seksualitet,¹⁹ alder,²⁰ kjønn,²¹ kjønnsidentitet,²² seksuell orientering,²³ ekteskapelig status, seksuell historikk eller oppførsel, virkelig eller tilskrevet, rase, hudfarge, etnisitet, språk, religion, politisk eller annen mening, nasjonalt, geografisk eller sosialt opphav, eiendom, fødsel, fysisk eller mental uførhet, helsemessig status, inkludert HIV, og sivil, politisk, sosial eller annen status som har til hensikt eller som konsekvens å svekke eller oppheve anerkjennelsen eller utøvelsen av alle menneskerettigheter og fundamentale rettigheter på det politiske, økonomiske,

sosiale, kulturelle, sivile eller noe annet område på lik linje med alle andre.²⁴

Diskriminering på området seksuelle rettigheter kan manifestere seg gjennom ulikeverdig tilgang til kulturelle, økonomiske, politiske eller sosiale rettigheter på grunn av seksualitet, alder, kjønn, kjønnsidentitet, seksuell orientering, ekteskapelig status, seksuell historikk eller oppførsel, virkelig eller tilskrevet, seksuell praksis eller seksuell orientering, og nektelse av seksuelle rettigheter, som seksuelle helsetjenester, omfattende seksualopplysning og oppreisning for seksuell vold, som begrenser en persons nytelse av rettigheter på like linje med andre.

Individer opplever ulike hindringer i å realisere sine seksuelle rettigheter. Virkelig likhet krever at disse hindringene fjernes for at forskjellige individer skal kunne nyte godt av grunnleggende rettigheter og friheter på linje med andre. Dette kan kreve at man vier marginaliserte og diskriminerte grupper spesiell oppmerksomhet.

Prinsipp 4

Seksualiteten, og gleden den gir, er et sentralt aspekt ved det å være menneske, uavhengig av om en person ønsker å sette barn til verden

Seksuell helse spenner over hele levetiden. Seksualitet er en integrert faktor i nesten alle reproduktive avgjørelser. Den er dessuten et sentralt aspekt ved det å være menneske, uavhengig av hvorvidt man ønsker å sette barn til verden.

Seksualitet er ikke bare et redskap for å tilfredsstille individets reproduktive interesser. Retten til å oppleve og glede seg over seksualiteten uavhengig av reproduksjon, og reproduksjonen uavhengig av seksualitet, bør sikres, med spesiell oppmerksomhet rettet mot dem som, både historisk og i samtiden, nektes disse rettighetene.

Alle mennesker har krav på vilkår som muliggjør en streben etter seksuell nytelse.²⁵ Nytelse er basert på individuell og relasjonell autonomi. Av hensyn til dette må eksistensen av en offentlig politikk på områder som seksualundervisning, helsetjenester, frihet fra tvang og vold såvel som utviklingen av et etisk felt rundt spørsmål som rettferdighet, likeverd og frihet sikres. Gitt at nytelse er et

iboende aspekt av seksualiteten, kan man ikke nekte noen retten til å søke, uttrykke og avgjøre når den skal oppleves.

Prinsipp 5

Å sikre seksuelle rettigheter for alle inkluderer en forpliktelse til frihet fra og beskyttelse mot skader

Retten til å bli beskyttet og ha ressurser mot alle former for vold og skade styrker de seksuelle rettighetene.²⁶ Seksuell relatert skade omfatter både vold og misbruk av fysisk, verbal, psykologisk, økonomisk og seksuell art såvel som vold mot individer på grunn av deres seksualitet, alder, kjønn, kjønnsidentitet, seksuelle orientering, ekteskapelige status, seksualhistorikk eller -oppførsel, virkelig eller tilskrevet, seksuelle praksis eller hvordan de manifesterer sin seksualitet.

Alle barn og ungdommer²⁷ har krav på et spesielt vern mot alle former for utnyttelse. Dette inkluderer beskyttelse mot seksuell utnyttelse, barneprostitusjon og alle former for seksuelt misbruk, vold og trakassering, inkludert tvang til å ta del i seksuelle aktiviteter eller seksuell praksis og bruk av barn i pornografiske forestillinger og materiale.

Prinsipp 6

Seksuelle rettigheter skal bare utsettes for lovbestemte begrensninger som tar sikte på å sikre tilbørlig anerkjennelse av og respekt for andres rettigheter og friheter og det demokratiske samfunnets ve og vel

Seksuelle rettigheter, som andre menneskerettigheter, skal bare utsettes for de begrensninger som er lovmessig definert for å sikre tilbørlig anerkjennelse av og respekt for andres rettigheter og friheter og den generelle velferd

i et demokratisk samfunn,²⁸ folkehelse og offentlig orden, i henhold til menneskerettighetslovgivningen.²⁹ Slike begrensninger må være ikke-diskriminerende, nødvendige og stå i et rimelig forhold til en legitim målsetting. Utøvelse av seksuelle rettigheter må være ledet av forståelse for det dynamiske forholdet mellom personlige og sosiale interesser, anerkjennelse av visjonsmangfold og behovet for å garantere likhet, verdighet og respekt for forskjeller.³⁰

IPPF er forpliktet til å gjøre alt de evner for å oppmuntre og assistere alle medlemsorganisasjoner til å ta sitt ansvar for å respektere, beskytte og oppfylle de seksuelle rettighetene som følger, og til å argumentere overfor stater og andre aktører om å respektere, beskytte og oppfylle disse rettighetene i alle sider ved deres lovgivende, administrative, budsjettmessige og annen politikk og praksis.

Prinsipp 7

Plikten til å respektere, beskytte og oppfylle gjelder for alle seksuelle rettigheter og friheter

Seksuelle rettigheter og friheter inkluderer lovmessige kjernerettigheter såvel som tilgang til muligheter for å oppfylle disse rettighetene.³¹ Som med andre menneskerettigheter, har stater forpliktelser på tre nivåer: Til å *respektere*, *beskytte* og *oppfylle* de seksuelle rettighetene for alle.³²

Plikten til å *respektere* krever at stater avstår fra å blande seg direkte eller indirekte inn i utøvelsen av en spesiell rettighet, i dette tilfellet seksuelle rettigheter. Plikten til å beskytte krever at stater iverksetter tiltak for å hindre tredjeparter i å gripe inn i garanterte menneskerettigheter. Plikten til å *oppfylle* krever at stater iverksetter adekvate lovmessige, administrative, budsjettmessige, juridiske, fremmende og andre tiltak for at rettigheten skal kunne realiseres fullt ut.³³

Mens ansvaret for å respektere, beskytte og oppfylle menneskerettighetene innenfor sine grenser primært tilfaller statene, vil andre aktører i det sivile samfunn hvis handlinger og unnlater har konsekvenser for nytelsen av seksuelle rettigheter også måtte holdes ansvarlige. Disse kan inkludere andre stater, enheter og programmer på tvers av grensene som opererer gjennom hjelpe- og utviklingstiltak, sikkerhetsstrukturer og andre allianser såvel som ikke-statlige aktører, inkludert både kommersielle, ikke-kommersielle og religiøse grupper såvel som individer.

Derfor må stater avstå fra å krenke eller på annen måte hindre en persons seksuelle rettigheter, beskytte disse rettighetene mot krenkelse og hindringer fra tredjeparter, og iverksette positive tiltak, inkludert å bygge effektive, deltakende og ansvarlige insitusjoner for og tilordne ressurser til virkeliggjøringen av seksuelle rettigheter.

Seksuelle rettigheter er menneskerettigheter relatert til seksualitet

IPPF bekrefter at seksuelle rettigheter er menneskerettigheter. Seksuelle rettigheter er et sett med rettigheter relatert til seksualitet som utgår fra retten til frihet, likhet, privatliv, selvstendighet og verdighet for alle mennesker.

Mange internasjonale instrumenter, normer og standarder anerkjenner viktige prinsipper relatert til seksualitet. Seksuelle rettigheter er spesifikke normer som oppstår når eksisterende menneskerettigheter anvendes på seksualitet. Seksuelle rettigheter beskytter spesielle identiteter, men går lenger enn dette, og beskytter alle menneskers rett til å bli tillatt å oppfylle og uttrykke sin seksualitet, med behørlig hensyn til andres rettigheter og innenfor en ikke-diskriminerende ramme.

De seksuelle rettighetene som følger anvender grunnleggende, veletablerte menneskerettighetsprinsipper på området menneskelig seksualitet. Deres anvendelse er av spesiell viktighet for de fattige, marginaliserte, sosialt ekskluderte og underbetjente, hva enten slike karakteristikk er historiske eller aktuelle.

Ettersom IPPF bekrefter at menneskerettighetene er universelle, gjensidig relaterte, gjensidig avhengige og udelelige, innebærer ikke artiklenes rekkefølge i Erklæringen noe spesielt hierarki. Implementeringen av artiklene bør preges av de generelle prinsippene som innleder dem.

Artikkel 1

Alle mennesker har rett til likestilling, lik lovbeskyttelse og frihet fra alle former for diskriminering basert på seksualitet eller kjønn

- Alle mennesker er født frie og likestilte med hensyn til verdighet og rettigheter³⁴ og må nyte lik lovmessig beskyttelse³⁵ mot diskriminering basert på seksualitet eller kjønn.³⁶
- Alle mennesker må sikres omgivelser der enhver nyter og har lik tilgang til de fulle rettighetene staten tilbyr. Staten og det sivile samfunn må iverksette tiltak for å fremme modifisering av sosial og kulturell praksis basert på stereotypiske roller for kvinner og menn eller på ideen om at et kjønn eller et kjønnsuttrykk er overlegent eller underlegent.
- Alle mennesker har rett til arbeid, utdanning, helsetjenester, sosial sikkerhet og andre sosiale og kulturelle rettigheter, såvel som de fasiliteter, varer, tjenester og tilstander som trengs for å virkeliggjøre dem uten diskriminering på noe grunnlag.
- Alle mennesker skal innrømmes rettsevne og like muligheter til å utøve denne evnen, lik rett til å inngå kontrakter og administrere eiendom, og skal likebehandles i alle rettslige prosedyretrinn, med behørlig hensyn til barns utviklende evner.
- Alle mennesker skal ha de samme rettigheter til personlig bevegelse og frihet til å velge bolig og bosted, uten diskriminering.

Artikkel 2

Alle mennesker har rett til deltakelse, uavhengig av kjønn og seksualitet

- Alle mennesker har krav på omgivelser som muliggjør aktiv, fri og meningsfull deltakelse i og bidrag til de sivile, økonomiske, sosiale, kulturelle og politiske aspekter av samfunnet på lokalt, nasjonalt, regionalt og internasjonalt nivå, gjennom utviklingen av hvilke menneskerettigheter og grunnleggende friheter kan realiseres.³⁷
- Alle mennesker har rett til å delta i utviklingen og implementeringen av politikk som avgjør deres velferd,³⁸ inkludert deres seksuelle og reproduktive status, uten formelle og uformelle barrierer som ekteskapskvalifikasjon, tilstander relatert til HIV-status³⁹ eller diskriminerende kjønnsnormer, stereotyper og fordommer som utestenger eller begrenser personers deltakelse basert på kjønn og seksuell anstendighet.
- Unge mennesker, som ofte blir ekskludert, skal ha rett til å delta og være aktører i endringsprosesser i sine samfunn. De skal på en meningsfull måte kunne bidra til og dele ansvar for utviklingen av politikk og programmer som beskytter, fremmer og oppfyller seksuell og reproduktiv helse og rettigheter.⁴⁰
- Alle personer skal ha mulighet til å delta i det offentlige og politiske liv, inkludert muligheten til å bekle offentlige stillinger og utføre alle offentlige funksjoner, uten diskriminering på noe grunnlag.
- Som grunnlag for deltakelse skal alle mennesker ha rett til mobilitet og til å forlate og returnere til sitt eget land såvel som lik tilgang til dokumenter som muliggjør slik mobilitet og reisevirksomhet uten diskriminering.⁴¹

Artikkel 3

Alle mennesker har rett til liv, personlig frihet og fysisk integritet

- Alle mennesker har rett til liv, frihet⁴² og frihet fra tortur og grusom, umenneskelig og degraderende behandling⁴³ i ethvert henseende, og skal ha rett til å utøve sin seksualitet fri fra vold og tvang.
- Alle mennesker har rett til liv og fysisk integritet,⁴⁴ disse rettighetene skal ikke trues eller settes i fare for å hevne en families ære.⁴⁵
- Ingen personer skal utsettes for juridisk eller utenomjuridisk drap, juridisk eller utenomjuridisk fysisk avstraffelse på grunn av deres seksualhistorikk eller oppførsel, kjønnsidentitet eller -uttrykk.⁴⁶
- Ingen kvinners liv eller helse skal settes i fare som følge av at hun blir nektet medisinsk behandling for noen fysisk eller mental tilstand, eller basert på at andre setter en konkurrerende verdi på fosteret hun bærer.
- Ingen kvinne skal dømmes til tvungen morskap fordi hun har utøvd sin seksualitet.
- Alle mennesker har rett til frihet fra skadelige tradisjonelle praksiser, inkludert kvinnelig kjønnslemlestelse og tvangsekteskap eller tidlig ekteskap.⁴⁷
- Alle personer har rett til frihet fra vold, inkludert alle former for fysisk, verbal, psykologisk eller økonomisk misbruk, seksuell trakassering eller seksuell vold, voldtekt og enhver form for påtvungen sex i eller utenfor ekteskapet, i væpnede konflikter eller i fengsel.
- Alle personer, inkludert sexarbeidere av alle kjønn⁴⁸ eller ved virkelig eller påstått seksuell aktivitet utenfor ekteskapet, har rett til frihet fra fare for vold skapt av stigmatisering og diskriminering basert på deres seksualitet eller kjønn.
- Ingen skal utsettes for vilkårlig fengsling, eller ilegges vilkårlige eller diskriminerende sanksjoner for å ha krenket upresis eller dårlig definert kriminalisering av samtykkende sex.⁴⁹
- Ingen personers seksuelle valg, praksis eller uttrykk, inkludert virkelig eller påstått virke som sexarbeider, kan rettfærdiggjøre, unnskyldte eller formilde straff for vold, misbruk eller trakassering.⁵⁰
- Alle innvandrere og gjestearbeidere, spesielt unge, kvinnelige og transekjønnete gjestearbeidere, skal i landet der de bor og arbeider ha tilgang til beskyttelse

mot fysisk vold og mot vold og misbruk basert på deres seksuelle og kjønnsmessige uttrykk, såvel som muligheten til å beskytte og oppfylle deres seksuelle helse og rettigheter.

- Alle personer har rett til å søke og nyte asyl mot forfølgelse, inkludert forfølgelse fra enten en stats handlinger eller dens manglende tiltak for å beskytte en person mot alvorlig misbruk⁵¹ på grunnlag av seksualitet, kjønn, kjønnsidentitet, seksuell historikk eller oppførsel eller seksuell orientering eller HIV-status.⁵²
- Alle mennesker skal være fri fra å bli flyttet, utlevert eller utvist eller blir truet med dette til en stat der de kan ha grunn til å frykte forfølgelse basert på seksualitet, kjønn, kjønnsidentitet, seksuell historikk eller oppførsel eller seksuell orientering eller HIV-status.⁵³

Artikkel 4

Alle mennesker har rett til privatliv

- Alle mennesker har rett til ikke å bli utsatt for vilkårlig forstyrrelse av sitt privatliv, sin familie, sitt hjem, sine papirer eller korrespondanse⁵⁴ og den rett til privatliv som er grunnleggende for utøvelsen av seksuell autonomi.
- Alle personer har rett til seksuell autonomi, og skal kunne foreta avgjørelser med hensyn til deres seksualitet, seksuelle oppførsel og inimitet uten vilkårlig innblanding.
- Alle mennesker har rett til konfidensialitet med hensyn til seksuelle helsetjenester og pleie, og generelt til å beskytte informasjon om deres HIV-status og til å bli beskyttet mot vilkårlig bekjentgjørelse eller trusler om vilkårlig bekjentgjørelse av dette, innenfor rammen av tillatte begrensninger og uten diskriminering.⁵⁵
- Alle mennesker har rett til å kontrollere bekjentgjørelse av informasjon vedrørende deres seksuelle valg, seksuelle historikk, seksualpartnere og annet relatert til deres seksualitet.

Artikkel 5

Alle mennesker har rett til lovmessig anerkjennelse og seksuell frihet

- Alle mennesker har rett til lovmessig anerkjennelse og til seksuell frihet, som omfatter individets mulighet til å ha kontroll over og fritt avgjøre spørsmål relatert til seksualitet, til å velge seksualpartnere, og søke å oppleve fullt seksuelt potensiale og glede innenfor en ikke-diskriminerende ramme og med behørlig respekt for andres rettigheter og barns utviklende muligheter.
- Alle mennesker har rett til lovmessig anerkjennelse alle steder, uten diskriminering på noe grunnlag.
- Alle mennesker er fri til å utøve autonome og relasjonelle seksuelle handlinger innenfor et miljø av sosiale, politiske og økonomiske tilstander der alle rettigheter og friheter kan realiseres likeverdig av alle, uten diskriminering, vold, tvang eller misbruk.
- Ingen mennesker skal underlegges lover som vilkårlig kriminaliserer samtykkende seksuelle relasjoner eller praksiser, eller bli utsatt for arrest eller fengseling på grunnlag av seksualitet eller kjønn, eller samtykkende seksuelle praksiser eller oppførsel.
- Alle mennesker i varetekt har rett til ikke å utsettes for misbruk eller fare for skade på grunnlag av ulovlig diskriminering. Alle mennesker i varetekt har rett til beskyttelse mot marginalisering⁵⁶ og til å motta jevnlig besøk av partneren.⁵⁷
- Alle personer skal ha frihet fra de skadene som assosieres med menneskehandel.⁵⁸
- Ingen personer skal utsettes for ufrivillig medisinsk forskning eller prosedyrer, bli tvunget til å gjennomgå medisinsk testing eller vilkårlig medisinsk begrensning på grunn av beskyttede seksuelle uttrykk, seksuell orientering, seksuell historikk eller oppførsel, virkelig eller tilskrevet, eller kjønnsidentitet eller -uttrykk.
- Ingen mennesker skal tvinges til å utsettes for medisinske prosedyrer, inkludert kjønnsmodifiserende kirurgi, sterilisering eller hormonterapi, som krav for lovmessig anerkjennelse av deres kjønnsidentitet eller utsettes for press om å skjule, undertrykke eller benekte hans/hennes kjønn, alder, kjønnsidentitet eller seksuelle orientering.
- Ingen mennesker skal nektes identitetspapirer som indikerer hans/hennes kjønn i henhold til personens egendefinerte kjønnsidentitet, inkludert men ikke begrenset til fødselsattester, pass og manntallsoppføringer.

Artikkel 6

Alle mennesker har rett til tankefrihet, meningsfrihet, uttryksfrihet og forsamlings- og organisasjonsfrihet

- Alle mennesker har rett til å utøve tankefrihet, meningsfrihet og uttryksfrihet med hensyn til ideer om seksualitet, seksuell orientering, kjønnsidentitet og seksuelle rettigheter uten vilkårlig innblanding eller begrensninger basert på dominerende kulturelle holdninger eller politisk ideologi, eller diskriminerende holdninger om samfunnsmessig orden, offentlig moral, folkehelse eller offentlig sikkerhet.⁵⁹
- Alle mennesker har rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet,⁶⁰ inkludert retten til å ha meninger uten innblanding, innenfor en ikke-diskriminerende ramme og med respekt for barns utviklende evner.
- Alle mennesker har rett til å utforske sin seksualitet, til å ha drømmer og fantasier uten frykt, skam, skyldfølelse, falsk tro og andre hindringer av det frie uttrykk for ønsker, med full respekt for andres rettigheter.
- Alle personer, spesielt kvinner, har rett til å uttrykke sin identitet eller personlighet i tale, holdning, klesdrakt, kroppskaraktistikk, valg av navn og på andre måter uten begrensninger.⁶¹
- Alle personer har frihet til å søke, motta og formidle informasjon og ideer om menneskerettigheter, seksuelle rettigheter, seksuell orientering, kjønnsidentitet og seksualitet gjennom ethvert legalt medium og uavhengig av grenser, innenfor en ikke-diskriminerende ramme og med respekt for andres rettigheter og barns utviklende evner.
- Alle personer har rett til fredelig forsamlings- og organisasjonsfrihet⁶² i ulike former. Dette inkluderer retten til å etablere, delta i og opprette grupper og organisasjoner og til å utvikle, utveksle, propagandere for og formidle informasjon og ideer relatert til menneskerettigheter, seksuelle rettigheter, seksuell orientering og kjønnsidentitet gjennom ethvert medium, innenfor en ramme av sosial orden der alles rettigheter og friheter kan realiseres fullt ut.

Artikkel 7

Alle mennesker har rett til sunnhet og til å dra nytte av den vitenskapelige utvikling

- Alle mennesker har rett til å nyte godt av høyest mulig oppnåelig standard for fysiske og mentale helsetjenester,⁶³ inkludert underliggende helserelevante faktorer⁶⁴ og tilgang til helsetjenester som prevensjon, diagnose og behandling av alle seksuelle bekymringer, problemer og sykdommer.
- Alle mennesker har rett til å insistere på sikrere sex for å forhindre uønsket graviditet og seksuelt overførte infeksjoner, inkludert HIV og AIDS.
- Alle mennesker har rett til å delta i etableringen av lover, politikk, programmer og tjenester som angår folkehelse i samfunnene de lever i.
- Alle helsetiltak må være sensitive overfor marginaliserte personers og samfunnsgruppers spesielle behov.
- Alle mennesker skal ha tilgang til helsetjenester uavhengig av helsetjenesteytternes samvittighetssyn.⁶⁵
- Alle mennesker har rett til tilgang på informasjon om seksuelle rettigheter, seksuell orientering, seksualitet og kjønnsidentitet i relasjon til helse, og tilgang på best mulige helsetjenester forankret i bevist og vitenskapelig gyldig forskning.
- Alle mennesker, inkludert sexarbeidere, har rett til trygge arbeidsvilkår, tilgang på helsetjenester og den støtte og beskyttelse som er nødvendig for å kunne insistere på trygg seksualparksis med alle partnere og klienter.
- Alle mennesker i væpnet konflikt eller tvungen stasjonering skal ha tilgang til omfattende seksuelle og reproduktive helsetjenester.
- Alle mennesker har rett til å nyte godt av vitenskapelige fremskritt, også anvendt⁶⁶ på seksuelle rettigheter og seksuell helse.
- Alle mennesker skal ha rett og mulighet til tilgang på eller til å avvise reproduktive helseteknologier, -tjenester eller medisinsk intervensjon på lik linje med andre, uten diskriminering. Aldersbaserte begrensninger av denne retten må tilfredsstillende kravene til ikke-diskriminering og prinsippene om barnets utviklende evner.
- Alle mennesker skal ha rett og mulighet til tilgang på eller til å avvise deltakelse i vitenskapelig forskning på lik linje med andre, uten diskriminering.

Artikkel 8

Alle mennesker har rett til utdanning og informasjon

- Alle mennesker, uten diskriminering, har rett til utdanning og informasjon generelt, og til den omfattende seksualopplysning og -informasjon som er nødvendig for å utøve fullt medborgerskap og likestilling på det private, offentlige og politiske området.
- Alle mennesker har rett til utdanning med sikte på å utrydde stigmatisering og diskriminering, fremme utviklingen av unge mennesker som informerte aktører med ansvar for egne liv og sette dem i stand til å delta i utformingen av politikk på området seksuell helse og seksualopplysning.⁶⁷
- Alle mennesker, og unge mennesker i særdeleshet, har rett til å bidra til utformingen av omfattende seksualopplysningsprogrammer og seksualrelatert politikk.
- Alle personer har rett til de midler som skal til for å utvikle evner til å forhandle seg frem til sterkere og mer likestilte forhold.
- Alle mennesker skal, uten hensyn til nasjonale grenser, ha tilgang til ikke-tradisjonell og tradisjonell informasjon i alle medier som styrker seksualitet, seksuelle rettigheter og seksuell helse. Unge mennesker i særdeleshet skal ha tilgang til informasjon om seksualitet og likestilte, ikke-konforme liv og seksuelle forhold.
- Alle mennesker skal ha tilgang til samfunns-, skole- og helsetjenestetilbyder-basert informasjon om seksualitet på et forståelig språk, inkludert informasjon om metoder for å sikre seksuell og reproduktiv helse og bestemme når, hvordan og med hvem de skal ha sex, samt når seksuell oppførsel skal bli reproduktiv.⁶⁸
- Alle personer har rett til tilstrekkelig utdanning og informasjon for å sikre at avgjørelser de tar relatert til deres seksuelle og reproduktive liv er foretatt med fullstendig fritt og informert samtykke.⁶⁹

Artikkel 9

Alle mennesker har rett til å velge hvorvidt man ønsker å gifte seg og stifte familie, og til å avgjøre hvorvidt, hvordan og når man ønsker barn

- Alle mennesker har rett til på fritt og ansvarlig grunnlag å avgjøre hvorvidt man vil gifte seg eller ikke, hvorvidt de vil stifte og planlegge en familie, om og når de vil ha barn og til å avgjøre hvor mange og hvor stor avstand det skal være mellom dem, innenfor et miljø der lov og politikk anerkjenner ulike familieformer som også inkluderer de som ikke er definert av arv eller ekteskap.⁷⁰
- Alle mennesker har rett til fritt og med samtykke å inngå ekteskap eller andre partnerskapsarrangementer som er tilgjengelige for dem innenfor en ikke-diskriminerende ramme og med behørlig hensyn til barns utviklende evner.
- Alle mennesker har rett til familierelatert sosial velferd og andre offentlige ytelser, som de som angår ansettelse og immigrasjon, uavhengig av hvilken familieform de har valgt å grunnlegge, inkludert de som ikke er definert av arv eller ekteskap.
- Alle mennesker har rett til tilgang på informasjon, utdanning og de ressurser som er nødvendig for å bli i stand til å avgjøre hvorvidt de vil ha barn eller ikke, og til fritt og ansvarlig kunne avgjøre hvor mange barn de vil ha og mellomrommet mellom dem.⁷¹
- Alle mennesker har rett til å foreta frie og ansvarlige valg med hensyn til reproduksjon og familiedannelse, inkludert retten til å avgjøre hvorvidt de vil ha biologiske eller adopterte barn, såvel som alle sikre, effektive, akseptable og tilgjengelige metoder for fertilitetsregulering og -behandling.
- Alle mennesker har rett til rådgivning og andre tjenester relatert til reproduksjon, infertilitet og graviditetsavbrudd, uavhengig av ekteskapeleg status og innenfor en ikke-diskriminerende ramme og med hensyn til barns utviklende evner.
- Alle kvinner har rett til informasjon, utdanning og de tjenester som er nødvendige for å beskytte deres reproduktive helse, trygge morskap og trygg abort, som

skal være tilgjengelig, rimelig, akseptabel og velegnet for alle brukere.

- Alle mennesker har like rettigheter og ansvar med hensyn til verge, formynderskap og adopsjon av barn, eller tilsvarende institusjoner der disse begrepene eksisterer i nasjonal lovgivning, innenfor en ikke-diskriminerende ramme. I alle tilfelle skal barnets beste interesser være det viktigste.

IPPF er forpliktet til å gjøre alt de er i stand til, inkludert å gi teknisk assistanse, bygge kapasitet og gi finansiell støtte til å oppmuntre alle sine medlemsorganisasjoner til å fremme seksuelle rettigheter, yte klientorienterte, ikke-diskriminerende seksuelle helsetjenester, informasjon og omfattende seksualveiledning, og behandle sine ansatte og klienter i programmer og prosjekter i henhold til prinsippene og de seksuelle rettighetene som er inkorporert i denne erklæringen.

Artikkel 10

Rett til ansvarlighet og oppreisning

- Alle mennesker har rett til effektive, adekvate, tilgjengelige og passende utdanningsmessige, lovmessige, rettslige og andre tiltak for å sikre og kreve at de som har plikt til å opprettholde seksuelle rettigheter er fullt ut ansvarlige for dem. Dette inkluderer muligheten til å overvåke implementeringen av seksuelle rettigheter og tilgang til botemidler ved krenkelse av seksuelle rettigheter, inkludert tilgang til full oppreisning gjennom restituering, erstatning, rehabilitering, kompensasjon, garanti mot gjentakelse og på andre måter.⁷²
- Stater skal etablere ansvarlighetsmekanismer for å sikre at deres plikt til å garantere seksuelle rettigheter opprettholdes fullt ut.
- Alle mennesker skal ha rett til tilgang på effektive mekanismer for ansvarliggjøring og oppreisning under væpnede konflikter, spesielt relatert til seksuell og kjønnsbasert vold.
- Alle mennesker skal ha tilgang på nødvendig informasjon og assistanse for å bli i stand til å søke rehabilitering ved og sikre oppreisning for krenkelse av deres seksuelle rettigheter.
- Alle mennesker har rett til å holde ikke-statlige aktører hvis handlinger eller unnlateringer har betydning for utøvelsen av deres seksuelle rettigheter ansvarlige. Dette inkluderer muligheten til å søke rehabilitering ved og oppreisning for enhver krenkelse av seksuelle rettigheter.
- Stater skal iverksette tiltak for å hindre tredjeparter i å krenke andres seksuelle rettigheter.

Referanser og noter

Disse notene identifiserer kildene for prinsippene og rettighetene som IPPF har angitt i Seksuelle rettigheter: en erklæring fra IPPF

Kildene inkluderer grunnleggende internasjonale menneskerettighetsinstrumenter og autoritative tolkninger av internasjonale standarder. Vi inkluderer også referanser som støtter ytterligere rettigheter som IPPF mener er implisitte i de grunnleggende internasjonale standardene. Disse kildene inkluderer nasjonale regjeringers lovgivning og politikk, samt formuleringer fra internasjonale menneskerettighetsekspert, advokater og prosesser foretatt av IPPFs medlemsorganisasjoner.

- Teksten til IPPFs charter om seksuelle og reproduktive rettigheter finnes i sin helhet på: www.ippf.org/en/Resources/Statements/IPPF+Charter+on+Sexual+and+Reproductive+Rights.htm
- Mange av de internasjonale standardene og rapportene fra de Forente Nasjoners menneskerettighetsinstusjoner finnes i fulltekst på nettsidene til de Forente Nasjoners kontor for høykommissæren for menneskerettigheter: www.ohchr.org
- For full diskusjon om seksuelle rettigheter og seksuell helse ved WHO, se: www.who.int/reproductive-health/gender/sexualhealth.html#4
- Hele teksten til Yogyakarta-prinsippene om anvendelse av internasjonal menneskerettighetslovgivning i forhold til seksuell orientering og kjønnsidentitet (Yogyakarta-prinsippene) (2007) finnes på: www.yogyakartaprinciples.org

Sluttnoter

1 Internasjonal menneskerettighetslovgivning:

Den universelle menneskerettighetserklæringen (UDHR)

Internasjonal konvensjon om sivile og politiske rettigheter (ICCPR) og dens to valgfrie tilleggsprotokoller

Internasjonal konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ICESCR)

Grunnleggende internasjonale menneskerettighetsinstrumenter og deres overvåkningsorganer:

Internasjonal konvensjon om bekjempelse av alle former for rasediskriminering (ICERD)- Overvåkningsorgan: CERD

Konvensjon om bekjempelse av alle former for kvinnediskriminering (CEDAW)- Overvåkningsorgan: CEDAW og dens valgfrie protokoll

Konvensjon mot tortur og andre former for grusom, umenneskelig og nedverdiggende behandling (CAT)- Overvåkningsorgan: CAT og dens valgfrie protokoll

Konvensjon om barnets rettigheter (CRC) og dens to valgfrie protokoller

Overvåkningsorgan: CRC

Internasjonal konvensjon om beskyttelse av alle gjestearbeideres og deres familiers rettigheter (CMW)

Overvåkningsorgan: CMW

Konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter (Implementeringsdato: 3. mai 2008)

Internasjonal konvensjon for beskyttelse av alle personer mot tvungen forsvinning (i kraft fra mai 2008)

I tillegg til de grunnleggende menneskerettighetstraktatene finnes en rekke internasjonale menneskerettighetsinstrumenter som selv om de ikke er bindende unektelig utgjør en moralsk kraft og gir statene praktisk veiledning. Disse inkluderer:

Wienererklæringen og -handlingsprogrammet

De forente nasjoners tusenårserklæring

De forente nasjoners erklæring om avskaffelse av vold mot kvinner

De forente nasjoners erklæring om rett til utvikling

Konvensjonen om samtykke til ekteskap, minimumsalder for ekteskap og registrering av ekteskap

Forpliktelseserklæring om bekjempelse av HIV/AIDS

2 CESCR-komiteen har fastslått at retten til helse omfatter friheter som inkluderer retten til å bestemme over egen helse og egen kropp, inkludert seksuell og reproduktiv frihet. Komiteen for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter: Generell kommentar 14: Retten til høyest mulig helsemessig standard. UN Document E/C.12/2000/4 11. august 2000.

3 Rapport fra spesialrapportøren om rett til helse, avgitt til Menneskerettighetskomisjonens 60. samling, UN Document E/CN.4/2004/49 (2004), par. 9.

4 Seksualiteten befinner seg i et knutepunkt mellom det sosiale og det individuelle, og utgår fra en dynamisk interaksjon av sosiale, økonomiske, politiske og kulturelle strukturer på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Denne dynamikken preger alle menneskers oppfatning av seg selv og andre som innehavere av seksuelle rettigheter.

5 Rapport fra spesialrapportøren om rett til helse, E/CN.4/2004/49 (2004), par. 55.

6 Prosessen for anerkjennelse av slike situasjoner vil tilsvare den som ble brukt i tilfelle der medlemsorganisasjoner impementerte færre enn alle målsettingene i strategisk rammeplan, av spesifikke grunner som hadde å gjøre med situasjonen i det aktuelle landet, inkludert lovgivningen. En situasjonsanalyse for landet vil bli utført av medlemsorganisasjonen, og vil bli dokumentert. En avtale vil bli inngått mellom regionaldirektøren/den regionale utøvende komiteen og medlemsorganisasjonen.

7 Se Ilkcaracan, P. og Jolly, S. (2007) Gender and Sexuality: Overview Report (BRIDGE: Institute for Development Studies) på: www.bridge.ids.ac.uk/reports_gend_CEP.html#Sexuality

8 Likestilling er rettferdighet og rett i fordelingen av ytelser og ansvar. Begrepet likestilling mellom kjønnene anerkjenner at kvinner og menn har ulike behov og ulik makt, og at disse forskjellene bør identifiseres og håndteres på en måte som retter opp ubalansen mellom kjønnene

9 Likestilling er fravær av diskriminering med hensyn til muligheter og tildeling av ressurser eller ytelser eller i tilgang på tjenester.

10 Likestilling mellom kjønnene refererer til en situasjon der menn og kvinner har ulike behov, og der ressurser og programmessig oppmerksomhet tar hensyn til disse behovene. Like muligheter bør sikres, og om nødvendig bør det gis uikheter i behandling og oppmerksomhet for å garantere likeverdige resultater og utfall, og fjerne de historiske og sosiale ulempene kvinner opplever.

11 Manglende likestilling mellom kjønnene refererer til en målbar ulik representasjon av kvinner og menn. Likestilling mellom kjønnene impliserer ikke at menn og kvinner er like, men at de har lik verdi og bør behandles likt. Likestilling mellom kjønnene refererer til både kvinners og menns mulighet til å: dele likeverdig på fordelingen av makt og innflytelse, ha like muligheter,

rettigheter og plikter i offentlige og private sfærer, inkludert arbeidsbetingelser og inntekt, ha lik tilgang til kvalitetspreget utdanning og kompetanseoppbygging, ha like muligheter til å utvikle sitt fulle potensiale, ha lik tilgang til ressurser og tjenester innenfor familier, samfunn og storsamfunn, og til å bli likebehandlet overfor loven og innen politikk. Likestilling mellom kjønnene innebærer ikke at menn og kvinner er like, men at deres rettigheter, ansvar og muligheter ikke avhenger av kjønn.

- 12 Konvensjonen om barnets rettigheter**, Art. 5: Stater skal respektere foreldres ansvar, rettigheter og plikter, eller, der dette gjelder i henhold til lokale skikker, ansvaret, rettighetene og pliktene medlemmer av storfamilier eller samfunn, lovmessige verger eller andre personer som er legalt ansvarlige for barnet, har til å gi egnet rettleiding og veiledning i barnets utøvelse av rettighetene som er fastsatt i denne konvensjonen, på en måte som samsvarer med barnets utviklende evner.
www2.ohchr.org/english/law/crc.htm
- 13 Konvensjonen om barnets rettigheter**, etablerer ideen om mennesker under 18 år som rettighetsinnehavere. I henhold til aktuell internasjonal lovanvendelse er et barn ethvert menneske under 18 år.
Konvensjonen om barnets rettigheter, art 1: For den aktuelle konvensjonens formål er et barn ethvert menneske under atten år, med mindre myndighetsalderen i henhold til loven er definert lavere.
- 14 Konvensjonen om barnets rettigheter**, artikkel 3: (1.) Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. (2.) Partene påtar seg å sikre barnet den beskyttelse og omsorg som er nødvendig for barnets trivsel, der det tas hensyn til rettighetene og forpliktelsene til barnets foreldre, verger eller andre enkeltpersoner som har det juridiske ansvaret for ham eller henne, og skal treffe alle egnede lovgivningsmessige og administrative tiltak for dette formål. (3.) Partene skal sikre at de institusjoner og tjenester som har ansvar for barns omsorg eller beskyttelse, retter seg etter de standarder som er fastsatt av de kompetente myndigheter, særlig med hensyn til sikkerhet, helse, personalets antall og kvalifikasjoner samt kvalifisert tilsyn.
- 15 Konvensjonen om barns rettigheter**, art. 5: Partene skal respektere det ansvar og de rettigheter og forpliktelser som foreldre, eventuelt slektninger eller medlemmer av lokalsamfunnet ifølge stedlig skikk, verger eller andre med juridisk ansvar for barnet har, for å gi det veiledning og støtte, tilpasset dets gradvise utvikling av evner og anlegg, under barnets utøvelse av rettighetene anerkjent i denne konvensjonen. www2.ohchr.org/english/law/crc.htm
- 16 Konvensjonen om barns rettigheter**, artikkel 2.1: De stater som er part i denne konvensjonen skal respektere og sikre de rettigheter som er fastsatt i denne konvensjon for ethvert barn innenfor deres jurisdiksjon, uten diskriminering av noe slag og uten hensyn til barnets, dets foreldres eller verges rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politiske eller annen oppfatning, nasjonale, etniske eller sosiale opprinnelse, eiendomsforhold, funksjonshemming, fødsel eller annen stilling.
- 17 Konvensjonen om barns rettigheter**, artikkel 6.2: Partene skal så langt det er mulig sikre at barnet overlever og vokser opp.
- 18** En ikke-diskriminerende ramme gjelder for alle referanser til diskriminering i dette dokumentet.
- 19** Kjønn refererer til de biologiske karakteristikkene som definerer mennesker som kvinner eller menn. Selv om disse biologiske karakteristikk-settene ikke utelukker hverandre gjensidig, og selv om det finnes individer som har begge, brukes de for å differensiere mennesker som menn og kvinner.
- 20** Se Prinsipp 2 for denne erklæringen. Diskriminering på grunnlag av alder er også relevant for eldre mennesker.
Interasjonal konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, art. 2.2: Konvensjonspartene forplikter seg til å garantere at de rettigheter som anerkjennes i konvensjonen blir utøvet uten forskjellsbehandling av noe slag på grunn av rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom, fødsel eller status forøvrig.
- 21** Kjønn refererer til de sosiale, kulturelle og økonomiske attributter og muligheter som assosieres med å være mann eller kvinne på et bestemt tidspunkt.
- 22** Kjønnsideidentitet refererer til en persons egen indre erkjennelse av å være kvinne eller mann, maskulin eller feminin.
- 23** Seksuell orientering refererer primært til seksuell tiltrekning til samme, motsatt eller begge kjønn.
- 24** For eksempler på tolkninger av internasjonal lov vedrørende ikke-diskriminering på alle felter og relatert til både tilsktede og utilsiktede diskriminerende handlinger i sammenheng med rase, kjønn og kjønnsrelaterte aspekter av rasediskriminering, se Menneskerettighetskomiteens Generelle kommentar nr. 18: Ikke-diskriminering, UN Doc. HRI/GEN/1/rev.6, 146, 2003. Se også Komiteen for utryddelse av alle former for rasediskriminerings Generelle anbefaling 25: Kjønnrelatert aspekt av

rasediskriminering, UN Doc. A/55/18, 2000.

25 CLADEM-manifest (2. versjon, Kampanje for en erklæring om seksuelle rettigheter og reproduktive rettigheter, Oktober 2006) på s.26. www.convencion.org.uy

26 For en tidlig og viktig domsavsigelse fra en regional domstol vedrørende særskilt vern mot seksuell vold, se: Den europeiske menneskerettighetsdomstolen, X AND Y v. Nederland, 26. mars 1985.

27 Konvensjonen om barns rettigheter, art. 34: Partene påtar seg å beskytte barnet mot alle former for seksuell utnyttning og seksuelt misbruk. For dette formål skal partene særlig treffe alle egnede nasjonale, bilaterale og multilaterale tiltak for å hindre at noen: (a) tilskynder eller tvinger et barn til å delta i enhver form for ulovlig seksuell aktivitet, (b) utnytter barn ved å bruke dem til prostitusjon eller andre ulovlige seksuelle handlinger, (c) utnytter barn ved å bruke dem i pornografiske opptredener eller i pornografisk materiale.

28 Den universelle menneskerettighetserklæringen, art. 29: (1) Enhver har plikter overfor samfunnet som alene gjør den frie og fulle utvikling av hans personlighet mulig. (2) Under utøvelsen av sine rettigheter og friheter skal enhver bare være undergitt slike begrensninger som er fastsatt i lov utelukkende med det formål å sikre den nødvendige anerkjennelse av og respekt for andres rettigheter og friheter, og de krav som moralen, den offentlige orden og den alminnelige velferd i et demokratisk samfunn med rette stiller. (3) Disse rettigheter og friheter må ikke i noe tilfelle utøves i strid med De Forente Nasjoners formål og prinsipper. Tilgjengelig på: www.un.org/Overview/rights.html

29 Internasjonal konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, artikkel 12: 1. Konvensjonspartene anerkjenner enhvers rett til den høyest oppnåelige helsestandard både fysisk og psykisk. 2. De tiltak som konvensjonspartene treffer for å oppnå full virkeliggjørelse av denne rettighet, skal omfatte tiltak som er nødvendige for å: (1) Minske foster- og spedbarndødeligheten og fremme barnets sunne utvikling, (2) forbedre alle sider ved hygien i miljø og industri, (3) forebygge, behandle og kontrollere epidemiske, endemiske, yrkesmessige og andre sykdommer, (4) skape vilkår som trygger all legebehandling og pleie under sykdom.

Se også, Komiteen for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, Generell kommentar 14: Retten til høyest oppnåelig helsestandard, UN Document E/C.12/2000/4 11 August 2000, par. 28-29.

30 Det må arbeides for å endre de lovmessige begrensningene som ikke overensstemmer med hensiktene og de legitime siktemålene som er uttrykt ved dette prinsippet.

Se: **CLADEM-manifest** (2.versjon, Kampanje for en erklæring om seksuelle rettigheter og reproduktive rettigheter, Oktober 2006), på s. 33. www.convencion.org.uy

31 Den menneskerettighetsbaserte tilnærmingen til utviklingsarbeid: Mot en felles forståelse FN-kontorene imellom, på: www.undp.org/governance/docs/HR_Guides_CommonUnderstanding.pdf

32 Begrepene "respektere, beskytte og oppfylle" er tatt i bruk av Komiteen for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, organet som overvåker Den internasjonale konvensjonen for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, som en måte å analysere partenes forpliktelser i henhold til konvensjonen på, i forhold til helse blant andre rettigheter. Komiteen for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (CESCR) Generell kommentar nr. 14, par. 34-37.

33 Se CESCR, Generell kommentar nr. 14, par. 39.

34 Verdenserklæringen om menneskerettighetene, 1948, art. 1: Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter.

35 Internasjonal konvensjon om sivile og politiske rettigheter, art. 2 (1): Hver konvensjonspart forplikter seg til å respektere de rettigheter som anerkjennes i denne konvensjon, og å sikre dem for alle som befinner seg på dens territorium og er undergitt dens jurisdiksjon, uten forskjellsbehandling av noe slag på grunn av rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom, fødsel eller status for øvrig. Art. 3: Konvensjonspartene forplikter seg til å sikre menn og kvinner lik rett til å nyte alle de sivile og politiske rettigheter som er fastsatt i denne konvensjon.

Art. 26: Alle mennesker er like for loven og har uten noen form for forskjellsbehandling rett til lik lovmessig beskyttelse. I dette øyemed skal lovgivningen forby enhver form for forskjellsbehandling og sikre alle likeverdig og effektiv beskyttelse mot forskjellsbehandling på grunnlag av rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom, fødsel eller stilling for øvrig.

Menneskerettighetskomiteen har også fortolket og anvendt disse bestemmelsene på diskriminering basert på kjønn. Se HRC Generell kommentar 18: Ikke-diskriminering, UN Doc. HRI/GEN/1/rev.6 på 146, 2003.

Konvensjon om bekjempelse av alle former for kvinnekjønndiskriminering, 1979, art 1: For konvensjonens aktuelle formål skal begrepet "diskriminering av kvinner" bety enhver avgrensning, eksklusjon eller restriksjon foretatt på grunnlag av kjønn som har til hensikt eller som effekt å begrense eller tilsidesette kvinners menneskerettigheter og grunnleggende friheter på det politiske, økonomiske, sosiale, kulturelle, sivile eller noe annet felt.

Se Komiteen for utryddelse av alle former for rasediskriminering generelle anbefaling 25, UN Doc. A/55/18, 2000.

Se også FNs økonomiske og sosiale råd's Bakgrunnsmateriale for Verdenskonferansen mot rasisme (1999) E/CN.4/1999/WG.1/BP.7, som tar opp forbindelsen mellom rasediskriminering og seksuelt orientert diskriminering.

Konvensjonen om barns rettigheter, 1989, art. 2 (1): De stater som er part i denne konvensjon, skal respektere og sikre de rettigheter som er fastsatt i denne konvensjon for ethvert barn innenfor deres jurisdiksjon, uten diskriminering av noe slag og uten hensyn til barnets, dets foreldres eller verges rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politiske eller annen oppfatning, nasjonale, etniske eller sosiale opprinnelse, eiendomsforhold, funksjonshemming, fødsel eller annen stilling. (2) De stater som er part i denne konvensjonen skal treffe alle egnede tiltak for å sikre at barnet beskyttes mot enhver form for diskriminering eller straff på grunn av sine foreldres, sin verges eller familiemedlemmers stilling, virksomhet, meningsyttringer eller tro.

Konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter, art. 1, 2, 3 og 4; såvel som det spesifikke forbudet mot diskriminering i art. 5: Likeverd og ikke-diskriminering: 1. Partene anerkjenner at alle mennesker er like for loven og har rett til lik lovmessig beskyttelse uten noen form for forskjellsbehandling. 2. Partene skal forby all diskriminering på grunnlag av funksjonshemming, og garantere personer med funksjonshemninger lik og effektiv lovmessig beskyttelse mot diskriminering av enhver grunn.

Se også artikkel 2 i **Konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter** som definerer "Diskriminering på grunnlag av funksjonshemming" som enhver avgrensning, eksklusjon eller restriksjon på grunnlag av funksjonshemming som har til hensikt eller som konsekvens å begrense eller tilsidesette anerkjennelsen eller utøvelsen av alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter på det politiske, sosiale, kulturelle, sivile eller annet område på lik linje med alle andre. Det inkluderer alle former for diskriminering, inkludert nektelse av rimelig bolig.

- 36** Spesifikke kilder for forebygging av diskriminering på grunnlag av seksualitet og seksuell orientering spesielt finnes i Menneskerettighetskomiteens vedtak på det 50. møtet i Toonen, Australia, Kommunikasjons nr. 488/1992, F.F.-dok CCPR/C/50/D/488/1992 (1994); <<http://hrw.org/lgbt/pdf/toonen.pdf>>. og i etterfølgende kommunikasjoner og konkluderende kommentarer av Menneskerettighetskomiteen.

Også I., Saiz (2004) Bracketing Sexuality: Human Rights and Sexual Orientation—A Decade of Development i UN. 7 (2) Health and Human Rights Quarterly, pp. 49-80.

For kvinner som nektes likestilling på grunn av antakelser om deres seksualitet, se Menneskerettighetskomiteens generelle kommentar nr. 28 om tolkning og rekkevidde av artikkel 3 av ICCPR: Like rettigheter for menn og kvinner (2000) **UN Doc. CCPR/C/21/rev.1/till.10**.

- 37** Forente Nasjoner (2003) Kunngjøring av felles forståelse: Den menneskerettighetsbaserte tilnærmingen til utviklingssamarbeid - mot en felles forståelse FN-kontorene imellom. UN Inter-Agency Workshop, mai 2003.

- 38** Se Konvensjonen om bekjempelse av alle former for kvinnekjønndiskriminering, art. 7: Partene skal treffe alle egnede tiltak for å eliminere diskriminering av kvinner i landets politiske og offentlige liv, og i særledeshet sikre kvinner, på lik linje med menn, rett til: a. Å stemme i alle valg og folkeavstemninger og være valgbar til alle folkevalgte organer. b. Å delta i utformingen av statens politikk og implementeringen av den, og til å inneha offentlige verv og utføre alle offentlige funksjoner på alle styringsnivåer. c. Å delta i ikke-statlige organisasjoner og foreninger som befatter seg med landets offentlige og politiske liv. Dette er videre uttrykt i CEDAW-komiteen generelle anbefaling 23 om "Politisk og offentlig liv" ved dets 16. møte 1997. Se også Yogyakarta-prinsipp 25: Retten til å delta i det offentlige liv - Yogyakarta-prinsippene om anvendelse av internasjonal menneskerettighetslovgivning relatert til seksuell orientering og kjønnsidentitet.

- 39** Internasjonale retningslinjer for HIV-AIDS og menneskerettigheter (2006 konsolidert versjon). Kontoret til høykommissæren for menneskerettigheter og UNAIDS: www.ohchr.org/english/issues/hiv/guidelines.htm

- 40** Se Komiteen for Konvensjonen for barnets rettigheter, Generell kommentar 4, "Ungdomshelse og -utvikling på bakgrunn av Konvensjonen for barns rettigheter" (2003), par. 8: Respekt for barnets synspunkter: Rett til fritt å uttrykke synspunkter og bli rettmessig hørt (art. 12) er også grunnleggende for å realisere ungdommens rett til helse og utvikling. Partene må sørge for at ungdom får en reell sjanse til fritt å uttrykke sine synspunkter i alle spørsmål som angår dem, spesielt innenfor familien, på skolen og i lokalsamfunnet. For at ungdom skal bli i stand til å utøve denne retten på en trygg og riktig måte, må offentlige

autoriteter, foreldre og andre voksne som arbeider med og for barn skape et miljø basert på tillit, informasjonsdeling, evne til å lytte og forsvarlig rettleiding, og dermed bidra til ungdommens likeverdige deltakelse i beslutningsprosesser.

- 41** Se, i sammenheng med kjønnsdiskriminering og mobilitet, Menneskerettskomiteens Generelle kommentar 28 om like rettigheter mellom menn og kvinner.

Se også Yogyakarta-prinsipp 22 om rett til fri bevegelse, samt internasjonale retningslinjer for HIV/AIDS og menneskerettigheter fra 2006.

- 42 Internasjonal konvensjon om sivile og politiske rettigheter**, 1966, art. 9,1: Enhver har rett til frihet og personlig sikkerhet. Ingen må utsettes for vilkårlig arrest eller annen vilkårlig frihetsberøvelse. Ingen må berøves friheten uten av slike grunner og i overensstemmelse med slik fremgangsmåte som er fastsatt i lov.

- 43 Internasjonal konvensjon om sivile og politiske rettigheter**, 1966, art. 7: "Ingen må utsettes for tortur eller for grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff. I særdeleshet må ingen, uten sitt frie samtykke, utsettes for medisinske eller vitenskapelige eksperimenter."

Komiteen mot turtur har anvendt beskyttelse mot tortur, umenneskelig og nedverdiggende behandling på seksuell vold mot kvinnelige fanger i amerikanske fengsler. FN (2000) Konklusjoner og anbefalinger fra komiteen mot tortur: United States of America. Doc. A/55/44, paras 175-180.

Komiteen har også anvendt beskyttelsen mot tortur, umenneskelig og nedverdiggende behandling på grove kroppsvisiteringer og lignende praksis rettet mot homoseksuelle eller ikke-kjønnskonforme personer.

Spesialrapportøren mot tortur har dessuten uttrykt alvorlig bekymring for bruk av seksuell legemsfornærmelse såvel som tortur og grusom, umenneskelig og nedverdiggende behandling av personer på grunn av deres kjønnsidentitet. Se, International Court of Justice Reference Guide, side 106-122. UN Doc. E/CN.4/2002/76.

- 44** Retten til fysisk integritet brukes i økende grad for å favne rekken av garantier som er nødvendige for å beskytte alle personer, og spesielt kvinner, mot vold og annen misbruk som fører til svekket helse, selvråderett og frihet fra tortur.

Se United Nations Fourth World Conference on Women's Platform for Action (FWCW), Beijing, Kina: 4-15. september 1995, par. 112.

Se også FNs Generalsekretærs dyptgående studie av alle former for vold mot kvinner, med fokus på retten til fysisk integritet. UN Doc. A/162/122/Add., par. 277.

- 45** Resolusjon fra FNs Hovedforsamling A/Res/S-23/3, par. 69, Outcome of the Five-year Review of the Implementation of the Beijing Declaration and Platform for Action: www.un.org/womenwatch/daw/followup/ress233e.pdf

- 46** Se Rapport fra generalsekretærens spesialrepresentant om situasjonen for forsvarere av menneskerettighetene, E/CN.4/2006/95/Add.1, mars 22, 2006; Spesialrapportøren om vold mot kvinner, dens årsaker og konsekvenser; E/CN.4/2005/72/Add. 3, 10. fe. 2005, par. 21; Menneskerettighetskomiteen, Konkluderende observasjoner: Chile, CCPR/C/79/Add.104, 30. mars 1999, par. 20; Rapport fra spesialrapportøren om utenomjuridiske henrettelser, E/CN.4/2002/74, 9. januar 2002; Rapport fra spesialrapportøren om utenomjuridiske, summariske eller vilkårlige henrettelser, E/CN.4/2001/9, 11. januar 2001 og E/CN.4/2001/9/Add.1, 17. januar 2001, par. 175.

Se også Den internasjonale juristkommisjonen, Seksuell orientering og kjønnsidentitet i menneskerettighetslovgivningen, referanser til rettslære og doktriner i De Forente Nasjoners menneskerettighetssystem, oktober 2007:

www.icj.org/news.php3?id_article=4209&lang=en

- 47** Dette spørsmålet er klart reflektert i internasjonal menneskerettighetslovgivning, se for eksempel: Kommisjonen for kvinners status' resolusjon 51/2 om Avskaffelse av kjønnslemlestelse og resolusjon 51/3 om Tvangsekteskap for jenter, UN Doc. .

E/2007/27-E/CN.6/2007/9; Rapport fra spesialrapportøren for vold mot kvinner: **Kulturelle praksiser i familier som er voldelige mot kvinner**, E/CN.4/2002/83 31. januar 2002.

- 48** Internasjonale retningslinjer for HIV/AIDS og menneskerettigheter, konsolidert versjon av 2006, Kontoret for FNs høykommissær for menneskerettigheter og UNAIDS: <http://www.ohchr.org/english/issues/hiv/guidelines.htm>

Se også Manifest fra Europas sexarbeidere og Erklæring om sexarbeideres rettigheter i Europa: http://www.sexworkeurope.org/site/index.php?option=com_content&task=view&id=24&Itemid=201

- 49** Se Internasjonale retningslinjer for HIV/AIDS og menneskerettigheter (2006), konsolidert versjon, Kontoret for Høykommissæren for menneskerettigheter og UNAIDS: <www.ohchr.org/english/issues/hiv/guidelines.htm>

Se også Yogyakarta-prinsipp 7.

- 50** Se Yogyakarta-prinsipp 5.

- 51** Resolusjon 1998/52 fra Menneskerettighetskonvensjonen, Bekjempelse av vold mot kvinner, ESCOR supp. (nr. 3) at 171, UN Doc. E/CN.4/1998/52 (1998); Rapport fra spesialrapportøren om vold mot kvinner, dens årsaker og konsekvenser, Radhika Coomaraswamy, presentert i henhold til Menneskerettighetskomisjonens resolusjon 1997/44. UN Doc E/CN.4/1998/54 For kommentarer om kjønnsbasert forfølgelse av og asyl til personer oppfattet som homoseksuelle eller ikke-kjønnskonforme (transekjønnede, transseksuelle), se: Rapport fra spesialrapportøren om utenomjuridiske henrettelser, E/CN.4/2002/74, 9. januar 2002; Rapport fra spesialrapportøren om utenomjuridiske eller vilkårlige henrettelser, E/CN.4/2001/9, 11. januar 2001 og E/CN.4/2001/9/Add.1, 17. januar 2001, par. 175.
Se også den Internasjonale juristkomisjonen i: Sexual Orientation and Gender Identity in Human Rights Law, References to Jurisprudence and Doctrine of the United Nations Human Rights System, Oktober 2007, pp 177-180:
www.icj.org/news.php3?id_article=4209&lang=en
- 52** FNs høykommissær for flyktninger (1995) Guidelines on Preventing and Responding to Sexual Violence against Refugees www.unhcr.org/publ/PUBL/3b9cc26c4.pdf
Se også Yogyakarta-prinsipp 23.
- 53** FNs høykommissær for flyktninger (1995) *Guidelines on Preventing and Responding to Sexual Violence against Refugees* www.unhcr.org/publ/PUBL/3b9cc26c4.pdf
Se også FNs høykommissær for flyktninger (2003) *Sexual and Gender-Based Violence against Refugees, Returnees and Internally Displaced Persons: Guidelines for Prevention and Response*, og Yogyakarta-prinsipp 23.
- 54 Internasjonal konvensjon om sivile og politiske rettigheter**, art. 17: Ingen skal utsettes for vilkårlig forstyrrelse av sitt privatliv, sin familie, sitt hjem eller sin korrespondanse, eller til ulovlige angrep på ære og rykte.
- 55** Se: WHO (2004) *HIV Status Disclosure to Sexual Partners: Rates, Barriers and Outcomes for Women*. Geneva: WHO.
www.who.int/gender/documents/en/VCTinformationsheet_%5b92%20KB%5d.pdf
For full rapport: www.who.int/gender/documents/en/genderdimensions.pdf
- 56** Yogyakarta-prinsipp 9.
- 57** Ibid.
- 58** UN Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime:
www.unodc.org/unodc/en/crime_cicp_convention.html#final
- 59** Yogyakarta-prinsipp 19.
- 60** Verdenserklæringen om menneskerettighetene, 1948, art. 19: Enhver har rett til menings- og ytringsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å hevde meninger uten innblanding og til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer gjennom ethvert meddelelsesmiddel og uten hensyn til landegrenser.
- 61** Yogyakarta-prinsipp 19.
- 62 Verdenserklæringen om menneskerettighetene**, art. 20: Enhver har rett til fritt å delta i fredelige møter og organisasjoner. Ingen må tvinges til å tilhøre en organisasjon.
- 63 Internasjonal konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter**, art. 12,1: Konvensjonspartene anerkjenner retten for enhver til den høyest oppnåelige helsestandard både fysisk og psykisk.
- 64** Komiteen for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheters generelle kommentar 14: Rett til høyest oppnåelig helsestandard (artikkel 12 i den Internasjonale konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, 2000).
- 65** IPPFs charter om seksuelle og reproduktive rettigheter:
www.ippf.org/en/Resources/Statements/IPPf+Charter+on+Sexual+and+Reproductive+Rights.htm
Also Yogyakarta Principle 21.
- 66 Internasjonal konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter**, art. 15,1(b): Konvensjonspartene anerkjenner retten til for enhver til: (b) Å nyte godt av vitenskapens fremskritt og anvendelse av disse.
- 67 Konvensjonen om bekjempelse av all form for kvinnediskriminering**, art. 10(h): Partene skal treffe egnede tiltak for å eliminere diskriminering av kvinner for å sikre dem like rettigheter som menn på utdanningsområdet, og spesielt sikre, på basis av likestilling mellom menn og kvinner: ... (h) Tilgang til målrettet informasjon for å hjelpe dem til å sikre familiens helse og velferd, inkludert informasjon og råd om familieplanlegging.
- 68** Se Internasjonal konferanse om befolkning og utvikling, Key Actions for the further Implementation of the Programme of

Action of the International Conference on Population and Development, UN Doc. A/Res/S-21/2, para. 73:

Regjeringer, med full medvirkning fra unge mennesker og med støtte fra det internasjonale samfunn, bør prioritere å foreta enhver anstrengelse for å implementere handlingsprogrammet med hensyn til ungdoms seksuelle og reproduktive helse, i henhold til paragrafene 7,45 og 7,46 i handlingsprogrammet, og bør... Med behørig respekt for foreldrenes rettigheter, plikter og ansvar og på en måte som samsvarer med ungdommenes utviklende evner og deres rett til reproduktiv helseundervisning, informasjon og omsorg, og med respekt for deres kulturelle verdier og religiøse tro, sikre at ungdom, både i og utenfor skolen, mottar den nødvendige informasjon, inkludert informasjon om prevensjon, utdanning, rådgivning samt de helsetjenester som gjør dem i stand til å foreta informerte og ansvarlige valg og avgjørelser vedrørende deres seksuelle og reproduktive helsebehov med tanke på å redusere antallet ungdomsgraviditeter.

www.unfpa.org/icpd/docs/icpd5/resolution/icpd5_eng.pdf

69 IPPF- charter om seksuelle og reproduktive rettigheter, 8,1:

www.ippf.org/en/Resources/Statements/IPPF+Charter+on+Sexual+and+Reproductive+Rights.htm.

70 Yogyakarta-prinsipp 24.

71 Konvensjonen om avskaffelse av alle former for kvinnediskriminering, art. 16(1)(e): Partene skal iverksette alle egnede tiltak for å eliminere diskriminering av kvinner i alle spørsmål relatert til ekteskap og familieforhold, og skal spesielt sikre, på grunnlag av likestilling mellom menn og kvinner: (e) den samme rett til å fritt og ansvarlig å avgjøre antall barn de vil ha og avstanden mellom dem, og ha tilgang til den nødvendige informasjon, opplæring og metoder for å kunne utøve disse rettighetene.

72 Yogyakarta-prinsipp 28 og Yogyakarta-prinsipp 29.

“Seksuelle rettigheter har blitt fornektet og neglisjert alt for lenge. Det er på tide å respektere dem. Det er på tide å kreve dem.”

Jacqueline Sharpe, IPPFs president

Seksuelle rettigheter: en erklæring fra IPPF

Den engelske utgaven ble utgitt i
oktober 2008 av
the International Planned
Parenthood Federation

Norsk utgave ved
Sex og Politikk,
januar 2010

epost post@sexogpolitikk.no
web www.ippf.org
www.sexogpolitikk.no

ISBN 978-82-998230-0-5

IPPF anerkjenner og hevder at seksuelle rettigheter er en del av menneskerettighetene. De er et sett av rettigheter under utvikling, knyttet til seksualitet, som bidrar til alle menneskers frihet, likhet og verdighet.

Seksuelle rettigheter: en erklæring fra IPPF ble utviklet av et panel der internasjonalt kjente eksperter på seksuell og reproduktiv helse deltok. Erklæringen bygger på sentrale internasjonale menneskerettighetstraktater og andre instrumenter. Den kompetterer IPPFs charter om seksuelle og reproduktive rettigheter, identifiserer de seksuelle rettighetene spesifikt, og støtter opp om et inkluderende syn på seksualitet.

Erklæringen vil være en hjelp for alle organisasjoner, aktivister, forskere, politikere og beslutningstakere som arbeider for å fremme og sikre menneskerettighetene. Sammen kan vi realisere visjonen om en verden der alle mennesker blir respektert og beskyttet.

